Aº 1863. VRIJDAG 6 Maart. Nº 56.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is per drie maanden *f* 6 voor Rotterdam, en *f* 7 franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaars en Postkantoren Abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

BUREAU: Hoogstraat, Wijk 10, N.° 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels............... *f* 1.—
Iedere regel meer.................................... - 0.20
Andere Advertentien per regel.......................... - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een BIJVOEGSEL.

ROTTERDAM 5 Maart.

Een Regeringstelegram gedagteekend Buitenzorg den 30 januarij, luidt als volgt:
„In bijna den geheelen Archipel heerschen koortsen en dysenterie. Vooral Parjitan heeft daarvan veel geleden. Overigens niets bijzonders."

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden zijn de beraadslagingen over art. 1 van het wetsontwerp tot regeling van het middelbaar onderwijs voortgezet. De discussie heeft geloopen over de bekende amendementen van de heeren van Heemstra en Wintgens. Laatstgemelde heeft zijn amend. nog gewijzigd, zoodat ook het onderwijs aan de gymnasia bij eene latere wet zou worden geregeld. De Minister heeft zich tegen beide de amendementen verklaard. De heer Kappeyne van de Cappello heeft een amend. voorgesteld, strekkende om eene definitie van het middelbaar onderwijs te geven, ten einde daardoor uiteenloopende gevoelens tot elkander te brengen. Daarover ontstond eene nieuwe discussie en werden onderscheidene vragen gedaan. De Minister erkende dat dit amendement van een voorstander van het ontwerp kwam, maar behield zich zijn oordeel toch tot morgen voor, zullende dan de discussien worden voortgezet.

Al de groote politieke vraagstukken worden door de Poolsche quaestie en de interventie letterlijk op den achtergrond gedrongen. Men spreekt nu en dan, als ter loops, eens van de Oostersche quaestie. Griekenland schijnt geheel vergeten te zijn; het Italiaansche vraagstuk blijft altijd op dezelfde hoogte; over de Mexikaansche expeditie bewaart men maar liever het stilzwijgen, omdat men steeds zou moeten herhalen, dat die onderneming veel geld en veel menschen vordert, zonder dat men het doel eene schrede nadert, en zelfs schijnt men zich aan den oorlog tusschen Noord- en Zuid-Amerika minder te laten gelegen liggen, waarschijnlijk ten gevolge van de minder belangrijke berigten, die ons in den jongsten tijd gewerden.

Bij de diplomatie schijnt dus de Poolsche quaestie geheel te domineren, en toch valt er voor ons, die ons zoo veel mogelijk ten taak stellen de feiten van den dag te releveren, weinig belangrijks mede te deelen dat onder deze rubriek kon gerangschikt worden, omdat voor de verschillende redeneringen meestal geruchten tot grondslag strekken. Intusschen weten wij heden iets meer officieels van den Poolschen opstand. Het militaire blad uit Warschau namelijk erkent, dat de beweging zich elken dag meer en meer uitbreidt en dat de militaire bevelhebbers order hebben ontvangen om de krachtigste maatregelen te nemen tot onderdrukking van den opstand. De Keizer schijnt dus den door Napoleon gegeven raad in den wind te slaan, om door eene herstelling van de Constitutie van 1830 en eene algemeene amnestie de beweging te dempen. Wij twijfelen er geen oogenblik aan, of de Russische troepen zullen over de benden insurgenten zegevieren, maar of dan tevens de revolutiegeest met wortel en tak zal zijn uitgeroeid, betwijfelen wij zeer.

Wat de interventie der Westersche Mogendheden aangaat, vernemen wij heden dat Engeland niet het voornemen koestert om eenige stappen bij het Kabinet van St. Petersburg te doen, niettegenstaande de houding van de pers, van het Parlement en zelfs in strijd met de jongste rede van lord Palmerston. Eene soortgelijke beslissing moet bij het Kabinet der Tuilerien ontvangen zijn. Oostenrijk schijnt zich thans definitief te hebben teruggetrokken, op de gronden die wij in een onzer vorige Nommers hebben aangetoond. Het is bijna aan geen twijfel onderhevig, of deze besluiten zullen op Frankrijk invloed uitoefenen, en het zou ons niet verwonderen wanneer men weldra van elk voorstel tot bemiddeling afzag.

Intusschen verzekert La France, dat in de eergisteren te Londen gehouden Kabinetsraad besloten is om langs diplomatieken weg bij de Russische Regering ten gunste van Polen te interveniëren. Wij hebben evenwel gegronde redenen deze bewering in twijfel te trekken.

Men zegt, dat de jongste rapporten van generaal Forey bevestigen, dat Napoleon zich door valsche berigten heeft laten verleiden om den oorlog tegen het Gouvernement van Juarez alleen te blijven voeren. Er zou thans ernstig sprake zijn om die ongelukkige onderneming zoo spoedig mogelijk te doen eindigen, en generaal Forey zou gelast zijn om zoodra mogelijk een beslissenden slag te slaan.

La France logenstraft het berigt dat kardinaal Antonelli zijn ontslag zou hebben aangeboden. [Zie Parijsche Correspondentie.]

BUITENLAND.

ENGELAND.

LONDEN 4 *maart*. — De berigten aangaande den gezondheidstoestand van Prins Alfred blijven zeer geruststellend, en men meent dat hij weldra geheel hersteld zal zijn.

— Graaf Derby kan door een aanval van jicht de zittingen in het Hoogerhuis niet bijwonen.

— Gisteren werd de jaarlijksche vergadering der maatschappij van den Theems-tunnel alhier gehouden. Het totaal der ontvangsten met het overschot des vorigen jaars bedroeg £ 6,420, zoodat na aftrek der onkosten een batig saldo van £ 766 overbleef. De tunnel is in goeden staat en was in 1851 wegens de wereldtentoonstelling door 15,000 menschen meer dan in 1861 bezocht. Dientengevolge zal men aan het Gouvernement eene veel grootere som voor interest dan vroeger kunnen betalen. De directeuren waren in onderhandeling om den tunnel aan eene spoorweg-maatschappij te verkoopen.

— De beroemde tooneelspeler Charles Kean en echtgenoot zullen Engeland den 15 julij aanstaande verlaten, om zich naar Melbourne (Australië) in te schepen. Eerst zullen zij nog eene reeks van afscheidsvoorstellingen geven.

— De aanvoer van wol, die jaar op jaar toeneemt, bedroeg in 1862 (na aftrek van den uitvoer) 113 742,573 ℔. De productie van wol in het Vereenigd Koningrijk wordt op 175,000.000 ℔, vellenwol op ruim 43,000.000 en gescheurde wollen lappen om voor wol gebruikt te worden op 30 000,000 ℔ geschat. Het geheel bedroeg dus de enorme hoeveelheid van 360,000.000 ℔. Hoe groot deze aanvoer ook zij, hij wordt gering als men berekent dat er in het Rijk niet minder dan 2,182,609 spinmachines van de eerste grootte gevonden worden, en dat de wollen weefgetouwen jaarlijks 147,977.000 ellen goederen kunnen voortbrengen. De heer Baker, de opzigter der factorijen, berekent dat, na aftrek van hetgeen weder verwerkt wordt, de zuivere wol voor de spinnerijen benoodigd 218.260,000 ℔ bedraagt, en dat het totaal jaarlijksch verbruik van wol in het Vereenigd Koningrijk op 318,000,000 ℔ is te schatten. De Australische volkplantingen geven hoop op groote aanvoeren voor de toekomst; ten gevolge der uitbreiding van de schapen-fokkerij aldaar, mag men bij genoegzame energie en kapitaal in dezen tak van nijverheid voor vele volgende jaren eene hoogst aanmerkelijke productie van wol te gemoet zien. In 1840 zond Australië 9,721,243, in 1862 niet minder dan 71,339,092 ℔. Een schapenfokker in Queensland begon met £ 3000 kapitaal, waarop hij 10 per cent interest voor vijf jaren toestaat, als ware het geleend geld; daarmede kocht hij zijne kudde, beginnende met 2000 ooijen en 30 rammen; 14 jaren later had hij, na betaling van de gemaakte onkosten, in kas voor verkochte wol en schapen, daarbij gerekend de waarde van de 82,288 schapen welke hij thans bezit en die zijner boerderij, niet minder dan £ 113,300, in plaats van de oorspronkelijke £ 3000.

— Met de jongste mail van Alexandrië is een zonderling document ontvangen, n. l. eene oorlogsverklaring van den Koning van Abysinië aan den Onderkoning van Egypte, Saïd-pacha. Het luidt woordelijk dus: — „Gij voert geen oorlog als een dapper man; gij verbergt u achter muren; gij doodt uwe vijanden met het kanon. Kom in het open veld met uw leger; daar, man tegen man, kan dapperheid en kracht den slag beslissen. Zoo vochten onze voorvaderen." In antwoord op dit schrijven, dat eerst na den dood van Saïd-pacha aankwam, zond zijn opvolger eenige duizenden Bashi-Bazouks, met bevel te beletten dat de troepen van Koning Theodose de grenzen zouden overschrijden; doch hen niet te vervolgen op Abyssynisch grondgebied.

FRANKRIJK.

PARIJS 4 Maart.
(*Particuliere Correspondentie.*)

Onze voorstad St. Germain verkeert in groote ongerustheid over de tijdingen uit Rome, welke den Paus voorstellen als dagelijks verergerende. Pius IX sterft van ouderdom; alle levensraderen zijn bij hem gebroken, en zijn geest neemt als zijn ligchaam af. Daarenboven houdt men het verzoek om ontslag van kardinaal Antonelli alleen voor eene behendige taktiek, om te doen uitkomen welk een onmisbare steun hij voor den H. Stoel is.

De onrust van de clericalen wordt natuurlijk zeer vergroot, doordat men volstrekt onbekend is met de bedoelingen van de Keizerlijke politiek. Er wordt wel niet aan getwijfeld of de Franschen zullen te Rome blijven zoo lang Pius IX blijft leven, maar men vreest dat de verbindtenis welke Keizer Napoleon te zijnen opzigte nam, niet jegens zijn opvolger zal vernieuwd worden. Gelijk bekend is, hoopt de liberale partij juist dit laatste, en zij gelooft dat de dag van Pius' dood ook dien der oplossing van het Italiaansche vraagstuk zal zijn. Als de Paus sterft — beweert men — zullen de Fransche troepen te Civita Vecchia gaan kamperen, schijnbaar opdat het conclave vrijelijk een nieuwen Paus zou kunnen verkiezen, maar inderdaad om de beweging ten gunste van Italië's eenheid, die zonder twijfel zou uitbarsten, stil te laten begaan.

Prins de la Tour d'Auvergne, onze gezant, begint de moeijelijkheden zijner stelling reeds te ondervinden, en de door hem naar hier afgezondene depêches gewagen van de volslagen onmagt, waartoe hij zich gedoemd ziet door den volstrekten onwil van het Hof van Rome. Hij heeft dan ook een verlof van eene maand aangevraagd, hetwelk hem echter nog niet is toegestaan. Van de hoog opgevijzelde hervormingen, waarover vóór eenige maanden zoo veel gesproken werd, hoort men volstrekt niets meer, en men mag alzoo gelooven dat er van hare toepassing ook wel niets zal komen. 't Was een wapen, gesmeed om te bezigen tegen de bedenkingen van de niet-Katholieke leden van den Senaat en het Wetgevend Ligchaam, maar men heeft er geen behoefte aan gehad en het dus weder weggeworpen.

De berigten uit Polen luiden heden gunstig voor de insurgenten, en zelfs het militaire dagblad van Warschau is verpligt te erkennen dat de opstand dagelijks vorderingen maakt. Men wacht hier met levendig ongeduld op de verklaring, welke onze Regering in den Senaat wel zal moeten afleggen omtrent hare staatkunde ten opzigte van Polen. Dat ongeduld is zeer verklaarbaar, al zou het ook dwaas zijn zich met iets anders te vleijen, dan dat men door het Gouvernement des Keizers hoog zal hooren opgeven van de edelmoedigheid van den Czaar, onder uitdrukking van de hoop dat eene vrijgevige constitutie aan Polen zal geschonken worden.

Wij zullen mooije woorden hooren spreken, maar zullen geen daden zien, die daarmede overeenstemmen.

Ik hoor dat een neef van den heer de Montalembert vertrokken is, om in de gelederen der vrijwilligers voor Polen te gaan strijden.

Z. K. H. Prins Napoleon zal den Keizer niet gaan vertegenwoordigen bij het huwelijk van den Prins van Wallis. Er schijnt bij ons Hof geene uitnoodiging ontvangen te zijn.

Onze gevolmagtigde minister bij Z. M. den Koning der Nederlanden, die sedert eenigen tijd te Parijs verblijf hield, de heer Ch. Baudin, vertrekt dezen avond weder naar zijn post te 's Gravenhage.

Het reeds vóór lang besproken reisplan van Keizerin Eugénie naar Rome, in den aanstaanden zomer, wordt thans weder tegengesproken.

De benoeming van den heer de Sacy tot lid van den Senaat wordt als zeker verhaald. Wanneer deze na zulk een blijk van gunst voortgaat de politieke leiding van het Journal des Débats te voeren, dan bestaat bij verschillende redacteuren het voornemen om zich daaraan te onttrekken, o. a. de heeren Prévost-Paradol, Weiss en John Lemoinne.

Regtskundige bladen verzekeren dat de heeren Garcia en Calzado door den regter van instructie zijn verwezen naar de regtbank van correctioneele politie, om te regt te staan ter zake van opligterij [Zie het telegram in ons vorig N.º] Gij zult u de bijzonderheden van dit geschil over valsch spel herinneren; eerstgenoemde is voortvlugtig, doch men verzekert dat hij ten dienenden dage zal verschijnen; de heer Calzado is op vrije voeten.

De heer Darimon, de bekende afgevaardigde, die deel uitmaakt van het liberale vijftal, heeft bij den Senaat een adres ingezonden, waarin verzocht wordt dat de jongste nota van den Moniteur betrekkelijk de verslagen van de Kamerzittingen in de dagbladen, inconstitutionneel worde verklaard. Bij het rapport dat de heer de la Guéronnière daarover zal uitbrengen, wordt voorgesteld de petitie te stellen in handen van den Minister van Binnenlandsche zaken. Tegen die conclusie zal de heer Baroche zich verzetten.

Bijzondere brieven uit Mexico schilderen den toestand, waarin onze troepen zich bevinden als hoogst treurig af. Nergens worden aan onze soldaten beleefdheden bewezen door de bevolking; als zij zich uit hun kamp verwijderen, worden zij vermoord; de bronnen worden vergiftigd. De officieren blijven werkeloos en in verveling te Orizaba. Geen bals, geen societeiten hebben zij, maar een kampleven in de gestrengste beteekenis van het woord, te midden van een vijandelijk land. Onze soldaten moeten evenzeer beducht zijn voor de soldaten van Marquez als voor benden guerilleros, die hier en daar strooptogten ondernemen.

Omtrent het u vroeger reeds vermelde groote diner, dat den 24 februarij jl. door den heer Dupin gegeven is, hoor ik nog dat de heer Guizot zich daar vertoonde, die juist vóór eenige dagen verzoend was met den procureur-generaal. De verjaardag van de februarij-omwenteling in 1848 is alzoo gelijktijdig gevierd door hen die het tegenwoordig Regeringstelsel dienen en door degenen die getrouw bleven aan hunne vroegere staatkundige gevoelens.

De befaamde ultramontaan Louis Veuillot moet zich bezig houden met de vervaardiging van een nieuw boekwerk „Le fond de Giboyer." De voormalige redacteur van L'Univers moet daarin eene geregelde kritiek leveren van het zoo veel opgang makend tooneelstuk Le fils de Giboyer van den heer E. Augier.

De heer Edmond About, de algemeen bekende auteur van Tolla, Le Roi des Montagnes, Les Mariages de Paris enz., om niet te spreken van La Question Romaine, zal zich in het huwelijk begeven met mej. Denain, eene dochter van eene vroegere actrice van het Théâtre Français, thans de echtgenoote van een bankier geworden. De bruidschat der jonge dame bedraagt 500,000 francs, terwijl zij voor nagenoeg gelijke som aan edelgesteenten moet bezitten. De heer About toont zich niet alleen een kundig schrijver, maar ook een kundig mensch; althans hij zorgt in tijds dat hij het laatste van zijn leven niet zal behoeven door te brengen in het Hospice Dubois, de laatste toevlugt van zoo vele ongelukkige letterkundigen.

— Il Movimento zegt dat zeer vele jeugdige Italianen, die van Parijs naar Polen vertrokken zijn, het kamp der opstandelingen reeds bereikt hebben.

— In de zitting der Italiaansche Kamer van heden heeft, volgens depêche uit Turijn, de Minister van openbare werken den staat der werkzaamheden van den Mont Cenis blootgelegd, en tevens eene vermeerdering van 500,000 francs voor dat hoofdstuk gevraagd. Het voorstel is aan eene commissie verzonden.

— Uit Turijn schrijft men dat de openbare bijeenkomst, zondag den 8 maart in den Victor Emmanuel schouwburg aldaar ter gunste van Polen te houden, zeer talrijk belooft te zijn. De commissie tot regeling bestaat onderanderen uit den advocaat en afgevaardigde Brofferio, als voorzitter; den senator Plezza, de heeren Ricci, Regnali, Ferrari, Robandi, den generaal Klapka en den hoogleeraar Canonico.

Volgens eenige dagbladen heeft de heer Crispi het voorzitterschap op zich genomen der openbare bijeenkomst, tot hetzelfde doel eerlang te Parma te houden. In die welke laatstleden zondag te Pavia gehouden en zeer talrijk bijgewoond werd, sprak de voorzitter van het regt van vereeniging, en van ieders verpligting om dat regt uit te oefenen en te verdedigen. Volgens hem zijn minder de Russische legers, hoe ontzagchelijk ook, dan de houding welke de overige Natiën aannemen, de oorzaak van het niet slagen der Polen in hunne pogingen.

BELGIË.

BRUSSEL 4 Maart.
(*Particuliere Correspondentie.*)

Gij kunt u geen denkbeeld maken van de opgewondenheid waarin onze residentie verkeert, sedert dat Prinses Alexandra zich in onze stad bevindt. Wanneer zij hier was gekomen als de bruid van den Graaf van Vlaanderen, de vreugde der bevolking kon niet grooter zijn.

Ten vier ure kwam de Koninklijke trein aan en eene ontzettende menigte verdrong zich om en nabij de Oude Keulsche Poort. Zoo als ik u reeds vroeger meldde, bevonden zich de Hertogin van Brabant en de Graaf van Vlaanderen benevens vele stedelijke autoriteiten aan het station, om de hooge reizigers te ontvangen, die onder geleide van een sterk detachement grenadiers en onder het spelen van het Deensche volkslied naar het paleis werden geleid.

Gisteren avond was er groot diner ten Hove, ter eere van de aanstaande Prinses van Wallis; de Hertogin van Brabant en de Graaf van Vlaanderen namen de honneurs waar, terwijl het door vele hoog geplaatste personen, waaronder de Deensche gezant te 's Hage, de heer de Bille-Brahe, werd bijgewoond. Na het diner hebben zich de Vorstelijke personen naar het groote Theatre op de Place de la Monnaie begeven, alwaar zij de opvoering van le Comte Orij en la Fleur du Val Suzon bijwoonden.

Heden zal aan de Vorstelijke personen op het kasteel van Laeken een prachtig déjeuner worden aangeboden, waarbij de Koning zelf zal aanzitten; des avonds wederom diner op het paleis, en daarna zal men de opvoering van la Reine de Saba bijwonen. Aanstaanden vrijdag zal de Koninklijke Familie onze residentie verlaten, om zich te Antwerpen aan boord van het yacht Osborne naar Engeland te begeven.

Op het déjeuner, waarvan ik hier boven melding maakte, hebben Koning Leopold en de Hertogin van Brabant Prinses Alexandra hunne geschenken aangeboden.

Vooral dat van den Koning munt uit door schoonheid en pracht. Het kleed is van zware parelgrijze moirée-antique, omzet met kanten, die allezins de moeite waard zijn om te beschrijven: 17 ellen volants, ieder van 70 centimètres hoogte en eene écharpe van 3 ellen; 6 ellen garnituur voor kragen en mouwen en eindelijk een zakdoek en sluijer. De teekeningen voor deze prachtige kantwerken zijn vervaardigd door den heer de Ligne, en munten uit door haren keurigen rotaille-stijl. Het cadeau van de Hertogin bestaat uit een prachtig zwart kanten kleed.

Men spreekt hier veel over een huwelijk dat zal gesloten worden tusschen den troonopvolger van Rusland en de zuster van de aanstaande Prinses van Wallis, gij begrijpt evenwel, dat in een tijd als deze dergelijke „on-dits" al zeer ligt ingang vinden.

De zittingen van den Senaat en der Kamer leveren al zeer weinig op, dat uwe lezers belang kan inboezemen. Alleen heeft de Minister van buitenlandsche zaken, daartoe uitgelokt door den markies de Rades, belangrijke inlichtingen gegeven over den staat van de onderhandelingen betrekkelijk den afkoop van den Scheldetol. De heer Rogier n. l. verklaarde dat Engeland den afkoop in beginsel was toegedaan en dat zelfs de som was vastgesteld, welke door dit Rijk zou worden bijgedragen. Hij heeft daarna de hoop uitgedrukt, dat Nederland niet langer zal achterblijven om toe te treden tot eene schikking die alle maritieme Mogendheden billijk achten. Maar, indien het onverhoopt anders mogt zijn, dan verklaarde hij dat het Belgische Gouvernement niet zou terugdeinzen voor wat de noodzakelijkheid gebood, en besluiten zou om de jaarlijksche schatting niet meer aan Nederland te betalen. Gij ziet dat het bij ons Kabinet thans ernst schijnt te worden.

Bij de Kamer is de afschaffing van de doodstraf ernstig ter sprake gebragt; alhoewel deze discussien misschien algemeen belang zullen inboezemen, wensch ik er toch maar liever het stilzwijgen over te bewaren, in de hoop dat men voortaan in ons Rijk geen moord meer door een moord zal straffen.

Gij zult u herinneren de scène die voor eenigen tijd in Gent plaats had, toen de directeur van de bank van leening eensklaps met fr. 300,000 verdween; welnu deze zaak is met de jongste carnaval weder op het tapijt gebragt. Op carnavals-dag n. l. hebben rijk gecostumeerde Engelsche bankiers, op de bals van de Société de Lecture en Frascati een aantal bankbiljetten van fr. 300,000 rondgestrooid. Op deze biljetten staat in duidelijke letters „Mont de piété. Banque des pauvres, trois cent mille francs" benevens de namen der stichters en van den directeur. Tevens is het portret van den commissaris van politie er op aangebragt, dat er zeer betrokken uitziet, omdat hij zekeren Engelschman niet kan attraperen. Eindelijk ziet men het portret van den ex-directeur, die onder de oogen van de politie de fr. 300 000 telt, die hij aan verschillende inrigtingen van liefdadigheid ontstolen heeft. Dit schandaal heeft veel sensatie gemaakt en vooral veel ergernis verwekt bij talrijke familien die door dezen diefstal gecompromitteerd zijn geweest.

DUITSCHLAND.

BERLIJN 4 *maart*. — De Staatsanzeiger zegt gemagtigd te zijn om te verklaren dat de mededeeling in de Parijsche correspondentie van L'Indépendance Belge, over het ontstaan en de latere wijziging der conventie van 8 februarij, welke mededeeling ten doel had de vriendschappelijke betrekkingen tusschen Pruissen en Rusland in een valsch daglicht te stellen, als een boosaardig verzinsel moet worden aangemerkt. Ook het berigt in de Berlijnsche correspondentie van de Oesterreichische Botschafter, volgens welke het doel van Pruissen met de conventie van 8 februarij eene uitbreiding van grondgebied tot den Weichsel geweest zou zijn, wordt door den Staatsanzeiger gelogenstraft.

— De Norddeutsche Allgemeine Zeitung, — maar van welke men nu echter weet dat de Regering haar geen officieus blad genoemd wil hebben, — verklaart dat de heer von Bismarck noch den 23 februarij noch op eenigen anderen dag zijn ontslag heeft ingediend, en hoe het evenzeer een verzinsel is dat met den Pruissischen gezant te Parijs, graaf von der Goltz, eenige onderhandelingen wegens zijn optreden in het Ministerie, of het vormen van een nieuw Kabinet, gevoerd zijn.

— Naar men verhaalt, heeft de Keizer van Rusland zich ten stelligste uitgelaten dat, even min als hij de Conventie met Pruissen gezocht heeft, het zijn doel is Pruissen aan die Conventie te binden,

De Pruissische Regering moet weten wat voor haar land dienstig is; mogten uit de Conventie zwarigheden voor haar ontstaan, dan was hij, de Keizer, daarvoor in geenen deele verantwoordelijk.

Een ander berigt, hetwelk de National Zeitung uit eene authentieke bron zegt vernomen te hebben, luidt dat thans over eene juistere bepaling en uitlegging dier conventie onderhandeld wordt. Zij was, voegt dat blad er bij, reeds den 8 februarij door den generaal von Alvensleben te Petersburg gesloten. De Pruissische Regering had het initiatief daartoe genomen, en de Russische nam de haar gedane voorstellen aan en onderteekende die, zonder dat de bepalingen van haar uitgingen. Intusschen zouden de vertoogen der Westersche Mogendheden Vorst Gortschakoff tot de verklaring bewogen hebben, dat Rusland bereid is van de voordeelen af te zien, welke de Conventie het aanbood. De tijd moet leeren of en in hoever dit berigt bewaarheid wordt.

— In het Huis der Afgevaardigden stelde de heer von Sybel heden voor, met verwerping van het militair wetsontwerp, van de Regering eene wettelijke regeling van het legerwezen op de volgende grondslagen te vorderen: de ligting wordt jaarlijks op 80 000 man, waarvan 60 000 man infanterie, vastgesteld. Op de onderscheiding tusschen kader-soldaten en reserve-recruten wordt weder teruggekomen. De diensttijd bij de infanterie wordt voor een derde op derdehalf jaar, voor twee derden op zes maanden, maar bij de speciale wapenen doorgaans op derdehalf jaar vastgesteld. De exercitiën der recruten zullen, afgescheiden van de regementsdienst, in afzonderlijke instructie-afdeelingen plaats hebben. De verkregen besparingen zullen tot betere verpleging, verhooging der soldij van onderofficieren enz. worden aangewend. De dienstpligtigheid der Landweer zal op drie en vier jaren beperkt worden. Dit voorstel, dat in handen der militaire commissie gesteld is, is persoonlijk en niet van de fractie van von Sybel afkomstig.

De afgevaardigde Rönne deed eene interpellatie, om te weten welke verligting van het paspoortenstelsel sedert de troonrede had plaats gehad, waarop de minister Eulenburg antwoordde dat de Koning hem gemagtigd had de reglementaire bepalingen van het paspoorten edict van 1817, ten opzigte der verpligte visering en de verblijfkaarten, algemeen of districtsgewijze buiten werking te stellen. Zoodra de politieke onlusten zulks toelaten zal deze opheffing algemeen volgen.

De grijze opperrabbijn Sutro heeft zijn vroeger verzoekschrift wegens de aan de Israëliten gewaarborgde Staatsburgerlijke regten op nieuw aan het Huis der Afgevaardigden overgereikt, in handen van wier commissie voor de verzoekschriften het gesteld is.

Bij dat Huis is ook een adres van dank en erkentelijkheid van ruim 2000 personen te Leipzig, voor de onwankelbare verdediging der Constitutie en den wederstand tegen de Bismarcksche staatkunde in het Poolsche vraagstuk, ontvangen.

— De Fransche maatschappij, die eene spoorwegverbinding uit het binnenste van Frankrijk, regtstreeks naar Coblenz, over Bouillon, St. Vith en Givet, met een zijtak naar Schleiden en Aken, leggen wil, heeft heden de concessie van het Ministerie van koophandel ontvangen.

WEENEN 2 *maart.* — De Wiener Presse zegt het volgende: „De opstand in Polen duurt onverzwakt voort, en wat de Russen daartegen ondernemen bewijst duidelijk hunne zwakheid en ongeschiktheid. Wanneer de Russen niet 200,000 man versche troepen naar Polen zenden, maar op de tegenwoordige wijze voortgaan, dan kan de opstand nog wel zes maanden duren, zoo althans zeggen lieden, die met den Poolschen opstand van nabij bekend zijn. Kan er overigens een erger smaad voor Rusland uitgedacht worden dan dat Russische ambtenaren in menigte op Oostenrijksch grondgebied komen en om bescherming smeeken, niet voor de opstandelingen, maar voor hunne goede vrienden, de alles zonder onderscheid vermoordende en verbrandende Russische soldaten? Een zoodanig schandaal is nog nooit aanschouwd?

— De minister von Schmerling is uit Praag, waar hij met groote eerbewijzingen ontvangen was, reeds weder in deze hoofdstad teruggekeerd.

— Reeds in de volgende week zal een door den minister van koophandel, graaf Wickenburg, bijeengeroepen committé te zamen komen, om het programma te ontwerpen der bestamde nijverheidstentoonstelling, die in het jaar 1865 te Weenen gehouden zal worden.

— Het heden openbaar gemaakt overzigt van den stand der Bank in februarij laatstleden getuigt op nieuw van eene zeer verblijdende vermindering der in omloop zijnde banknoten, wier bedrag tot op 405 millioen gedaald is, en in verhouding tot den voorraad van haar geld slechts iets hooger dan 1 : 3 staat. Sedert 1 januarij dezes jaars is reeds voor 21 millioen aan banknoten aan de circulatie onttrokken.

— De Donau-Zeitung zegt in een artikel over het Hongaarsch vraagstuk, dat de Zevenbergsche Landdag denkelijk eerlang, op de grondslagen der Februarij-Constitutie, zal worden bijeengeroepen.

Per Telegraaf.

BATAVIA 31 Januarij.

Aangekomen Wilhelmina & Elise, M. Priebee, van Newcastle.

BERLIJN 5 Maart.

Het niet-officieel gedeelte van den Staats-Anzeiger bevat het volgende: Uit hoofde de door het opgestane Polen voorbereide nieuwe toestand van zaken in geheel Posen bijval vindt, met het oog op de onder de bevolking heerschende stemming, en de door de bewegings-partij telkens luider gepredikt en in praktijk gebragt wordende leer van het Terrorisme, ten gevolge van de moeijelijkheid om altijd juiste berigten in te winnen, en de onmogelijkheid waarin dienvolgens de Regering zich geplaatst ziet om op iederen grenspost een genoegzaam getal troepen te posteren, om volksoploopen tegen te gaan en het overschrijden van de Pruissische grens door de insurgenten te beletten, zoo blijft der Regering in Pruissen niets overig dan om meerdere troepen op de grenzen te vereenigen, ten einde de Poolsche beweging met kracht tegen te gaan.

BRESLAU 4 Maart.

Uit Litthauen komende reizigers zeggen dat de Russen, den 22 februarij, nabij Barysow, in het gouvernement Minsk, de opstandelingen hebben aangevallen. Deze laatsten hebben zich gewapenderhand een weg gebaand, zoodat hunne bende ongedeerd kon ontkomen. De Russen hebben het kasteel gesloopt en het dorp met den grond gelijk gemaakt.

Te Wasallen, in het gouvernement Augustow, heeft men, als voorzorgsmaatregel, een groot aantal personen in hechtenis genomen en naar Eystenhuen, op de Pruissische grenzen, gezonden.

[illegible] KRAKAU 5 Maart.

[illegible] zijn g[illegible]eren bij Bazan op Oostenrijksch [illegible] en hebben zich aan buitensporigheden [illegible] gemaakt. De grenswachten hebben op hen

Russische depêches wederspreken het berigt dat de insurgenten bij Zumbrowico en Mischkou de overwinning behaald hebben.

Tweede depêche.

Gisteren heeft er een gevecht bij Pryzkowaskala plaats gehad, dat 1½ uur duurde. De insurgenten onder Inzioranski retireerden zich naar de bergen.

Langiewicz is met 5000 man in onbekende rigting voorwaarts gerukt.

ATHENE 28 Februarij.

De aanhangers der Bergpartij hebben een opstand beproefd tegen de Nationale Vergadering. In den nacht van den 23sten hebben 1000 soldaten, omgekocht door den zoon van Kanaris, getracht om Bulgaris, den bekenden chef van het voorloopig bewind op te ligten; men beschuldigde hem van naar dictatuur te staan. De vergadering heeft gedecreteerd, dat zij de uitvoerende magt weder op zich nam en tot de zamenstelling van een nieuw gouvernement zou overgaan. Daarop heeft zij de soldaten bevolen, om de wapens neder te leggen, aan welk bevel dezen hebben gehoorzaamd.

Den volgenden dag zijn er acht Ministers gekozen, waaronder Valbis tot Minister-President zonder portefeuille is benoemd. Bij decreet zijn de troepen en de nationale garde onder de onmiddellijke bevelen van de Nationale Vergadering gesteld. De consul van Beijeren is verbannen als beschuldigd van, op aansporen van den heer Elliot, geld uitgedeeld te hebben aan de reactionnairen ten gunste van de Beijersche dynastie. Zeven officieren en een afgevaardigde zijn in deze beschuldiging betrokken. Er zijn twee petitien ingekomen, waarbij de keuze van een Italiaanschen Prins tot Koning wordt gevraagd.

MADRID 4 Maart (*des avonds*).

De Cortes zullen maandag aanstaande bijeenkomen.

NEW-YORK 21 Februarij.

Na de verdaging van het Congres worden wijzigingen in het Kabinet verwacht. — De Noordervloot lag den 9 dezer in slagorde voor Vicksburg. — De Senaatscommissie voor buitenlandsche zaken verwerpt alle denkbeelden van bemiddeling en interventie.

SHANGHAE 26 Januarij.

Kapitein Holland is benoemd tot opperbevelhebber over het korps van Ward. Het Fransche contingent heeft nabij Ningpo eene nederlaag geleden, waarbij de aanvoerder sneuvelde.

De Keizer heeft het handels-verdrag met Rusland geratificeerd. — Het is waarschijnlijk dat in Japan een burgeroorlog zal ontstaan.

LONDEN 5 Maart.

Koffij vast. — *Thee* flaauw. — *Suiker* en *Rijst* stil. — Straits *Tin* 121/. — *Talk* in loco 43/6. — Aan de *Veemart* van heden werden aangeboden 1120 Runderen, 104 Kalveren, 3440 Schapen en 310 Varkens. Voor beste Runderen werd 4/10, Kalveren 5/6, Schapen 6/ en Varkens 4/8 betaald.

LIVERPOOL 5 Maart.

Katoen. Heden zijn 7000 b. afgedaan.

De Etna is alhier uit New York aangekomen met berigten van 20 Februarij en $ 92,200 aan specie. *Wissel* op Londen 179 a 180. — *Illinois* 93. — *Goud* agio 62¼. — *Katoen* 89 a 90 c. flaauw. — *Meel* 10 c. lager.

DUNDEE 5 Maart.

Vlas en *Hennep* in betere stemming.

BERLIJN 5 Maart.

Rogge op lev. 44. — *Raapolie* 1⁴⁄₈, op lev. 15.

CALCUTTA 16 Februarij.

In *Salpeter* ging veel om. — *Lijnzaad* 2 as. lager. — *Shirtings* rs. 7⅜ genoteerd. — *Vracht* stijgende. — *Wissel* op Londen 2/⅛.

CANTON 31 Januarij.

INVOER-ARTIKELEN vast. De uitvoer van *Thee* naar Engeland beloopt 88,125,000 ℔. — *Wissel* op Londen 4/8½.

SHANGHAE 26 Januarij.

Thee flaauw. — *Zijde* met veel handel; uitvoer 62,650 b. — *Vracht* naar Engeland 75/. — *Wissel* op Londen 6/2¼.

LONDEN 5 Maart.

Geconsol. 3 pc. 92⅜. Rusl. 5 pc. 94. Spanje 3 pc. 53½; dito Cert. 10⅜; dito Amort. 27¼. Port. 47⅜. Mexico 31⅞. Gren. Gestemp. 7½. Venez. 24⅛. Grieken 19½. Holland 2½ pc. 64⅛. Illinois Shares 57; dito Bonds 75. Wissel 3/m. Amst. 11.18.

PARIJS 5 Maart.

Frankrijk 3 pc. 70.20; dito 4½ pc. 99.40; Cred. Mobil. 1247. Fr. Oostenr. Spoorw. 517; Russ. dito 427. Spanje 3 pc. 46; dito 2 pc. —. Italië 69.25.

ANTWERPEN 5 Maart.

België 4½ pc. 99⅝; dito 2½ pc. —. Oostenr. Met. 5 pc. 64⅛; dito Nation. 69½; dito Cred. Act. 481. Spanje 3 pc. —; dito 2 pc. —. Cred. Guillou —.

BERLIJN 5 Maart.

Oostenr. Metall. 5 pc. 65⅜; dito Nation. 5 pc. 71½. Russ. Stiegl., 5de serie 90; dito dito 6de ser. 96¼; dito 1862 5 pc. 92¾; dito Nieuwe 3 pc. 59¼. Wissel Amsterd. 143⅞. Disconto —.

WEENEN 5 Maart.

Oostenrijk Metall. 5 pc. 75.50; dito Nat. 5 pc. 81.80. Bank-Actien 813; Crediet-Actien 219; Loten 1860 —.—. Fr. Oostenr. Spw. 236. Wissel Londen ƒ 115.20. Disc. —.

FRANKFORT 5 Maart.

Oostenrijk Metall. 5 pc. 64½; dito Nation. 5 pc. 69½; dito Loten 1860 —. Spanje 3 pc. 49½; dito 2 pc. 46⅜. Wissel Weenen 101⅜; Disconto —.

MADRID 4 Maart.

Spanje 2 pc. 46.30; dito 3 pc. 51.50.

BINNENLAND.

ROTTERDAM 5 Maart.

De uitvoerige verslagen der heden gehouden zittingen van den Gemeenteraad *van* Rotterdam *en van de* Tweede Kamer *der* Staten-Generaal, *de in de zitting dier Kamer van ll. dingsdag door den heer* Groen van Prinsterer *uitgesproken* Redevoering *enz. zijn opgenomen in het bij dit N.º behoorend* **BIJVOEGSEL.**

Gisteren avond tegen 7 ure heeft plotseling een schitterend licht zich over deze stad verspreid. Men zag langzaam een bol door het luchtruim gaan, die als Bengaalsch licht van zich gaf. Men hoorde later ook een slag, en reizigers per spoortrein beweren, dat zij den bol nabij Loenen op den grond hebben zien vallen. Het verschijnsel is ook elders, o. a. te 's Gravenhage, Oudewater, Zalt-Bommel, 's Hertogenbosch, Gorkum, Wageningen, Zeist enz. waargenomen.

Aan het Utrechtsche Dagblad wordt daaromtrent het volgende medegedeeld:

„Gisteren avond ten 6 ure 55 min. werd alhier een schitterende vuurbol waargenomen.

„Het eerst werd die in de nabijheid van het zenith gezien. Hij bewoog zich ongeveer naar het zuid zuidoostelijk gedeelte van den horizont en spatte op de hoogte van omstreeks 20 gr. uiteen. Het licht dat hij verbreidde was zoo sterk, dat het dat der volle maan overtrof. Omstreeks eene minuut later werd een doffe slag gehoord als van het afvuren van een 12ponder in de verte.

„Ook te 's Hertogenbosch werd dit verschijnsel waargenomen en aldaar mede een helder klinkende slag, als een donderslag, vernomen, die gedurende omstreeks eene minuut bleef narollen. Aldaar werd deze vuurbol in eene ongeveer zuidoostelijke rigting gezien. K."

„Gisteren avond (4 maart) is een verschijnsel waargenomen, dat een helder blaauwachtig licht verspreidde en daarna door een knal gevolgd werd.

„Uit Zeist wordt de tijd opgegeven: vijf minuten vóór 7 ure en de knal 1 a 2 minuten na het ophouden van het licht. Uit Utrecht heb ik tot nog toe geene juister tijdsbepaling dan omstreeks 7 ure. Het lichtverschijnsel bewoog zich van het noorden naar het zuiden, deed zich voor als een vuurpijl, spatte in het zuiden, ook even als een vuurpijl, uiteen, en, zoo geeft men hier op, vier minuten daarna hoorde men eene ontploffing. Dat tijdsverloop is waarschijnlijk te laag geschat. Zuidelijk om Utrecht, maar het is niet te bepalen op welken afstand, zal men dus waarschijnlijk meteoorsteenen hebben zien vallen. Wij hopen dat vollediger beschrijving met juiste tijdsbepaling van elders zal worden gegeven. Welligt dat ook in Utrecht zelf nog naauwkeuriger berigten kunnen worden ingewonnen. B. B."

Heden in den laten avond werden de bewoners dezer stad verontrust door het geroep van brand, die bleek te zijn uitgebroken in een pand aan het Wenaplein, gedeeltelijk bewoond door de heeren van Someren en Witsenhausen. De brand, waarvan de oorzaak niet bekend is, was ontstaan op de tweede verdieping, maar was weldra door de spoedig aansnellende hulp der brandweer en politie gebluscht, terwijl slechts de hulp van ééne spuit, en wel die van wijk 14, daartoe noodig was.

Uit Alexandrië wordt van den 3 maart geseind, dat het stoomschip le Jourdain, behoorende aan de Messageries Impériales, op de reede van Beyruth schipbreuk heeft geleden. Het schip is uit elkander geslagen. De passagiers, het edel metaal en de mail zijn gered. Een gedeelte der lading is verloren.

GORINCHEM 5 *maart.* — Den heer Burgemeester dezer gemeente is gisteren avond eene serenade bij fakkellicht gebragt ter gelegenheid zijner verkiezing tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

SCHOONHOVEN 4 *maart.* — Zoo als reeds is gemeld zal in de maand april aanstaande de artillerie-instructie-compagnie te dezer stede in werking treden; dien ten gevolge zal met kracht daargesteld worden het infirmeriegebouw voor die compagnie. Het bouwen van die infirmerie is in de vorige maand toegewezen aan den heer A. Oudijk te Gouda, als minste inschrijver, voor ƒ 12,140.

WOERDEN 4 *maart.* — Men verneemt uit eene goede bron dat het grootste gedeelte der leden van de commissie van administratie over de gevangenis voor veroordeelde vrouwen alhier, als zoodanig ontslag heeft gevraagd, ten gevolge van een verschil met de Departementen van Oorlog en Justitie, over de vermindering der wachtposten aan gemelde gevangenis. (G. C.)

's GRAVENHAGE 5 *maart.* — Z. K. H. de Prins van Oranje heeft heden morgen audientie verleend aan eenige leden van het Corps Diplomatique, aan heeren officieren van verschillende wapens en eenige particuliere personen, die Z. K. H. geluk wenschten met HD. bevordering.

— Het heeft HH. KK. HH. Prins en Prinses Hendrik behaagd voor een aanzienlijk getal exemplaren in te teekenen op het gedicht „de Zeeramp," van den heer W. J. van Bijlevelt, bestemd voor het fonds van de nagelatene Scheveningsche visschersweduwen en weezen.

— Aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken heeft voor de daartoe benoemde commissie, onder het voorzitterschap van den heer Conrad, het examen een aanvang genomen voor de betrekking van aspirant bij den waterstaat. Een tiental élèves heeft zich daartoe aangemeld.

AMSTERDAM 4 *maart.* — Het vervoer langs den Nederlandschen Rijnspoorweg heeft gedurende de maand februarij jl. opgebragt aan reizigers ƒ 76,054; aan goederen ƒ 44,165; aan direct verkeer van reizigers en goederen ƒ 38,712; te zamen ƒ 158,931; zijnde ƒ 7334 meer dan gedurende de maand februarij 1862. Sedert 1 mei 1862 was de opbrengst van reizigers en goederen ƒ 2,106,495, zijnde ƒ 106 580 meer dan in dezelfde maanden van het vorige boekjaar.

Gedurende de maand februarij jl. zijn langs den Hollandschen ijzeren spoorweg vervoerd 85,689 reizigers. Opbrengst van reizigers ƒ 64,518.80. Opbrengst van goederen ƒ 13,982.90. Totaal ƒ 78,501.70. Sedert primo januarij bedroeg het aantal reizigers 168,438. Opbrengst van reizigers en goederen ƒ 155,242.33.

BREDA 3 *maart.* — Gedurende de afgeloopen maand zijn door deze stad 970 runderen naar België en Frankrijk (via Ostende) doorgevoerd; uitmakende van af primo januarij dezes jaars een totaal van 6860. Op de Hollandsche en Geldersche markten was de handel zeer stil; kalfdragend vee vond voor België weinig aftrek en het vette vee bleef op vasten prijs. Voor Pruissen worden nog steeds zoowel vette als nuchtere kalveren tegen zeer hooge prijzen opgekocht.

WIJHE 4 *maart.* — Sedert eenige dagen circuleert in deze omstreken een adres aan Z. M. den Koning, houdende verzoek om den Staatsspoorweg van Deventer op Zwolle aan te leggen over Olst en Wijk, en niet over Raalte. Dit adres is van de handteekeningen der aanzienlijkste ingezetenen dezer en aangrenzende gemeenten voorzien.

OMMEN 3 *maart.* — Heden zijn 14 personen uit de Ommerschans geboeid naar Zwolle getransporteerd. De orde in het gesticht is eenigzins hersteld.

Koninkl. en Ministeriële Besluiten, enz.

Bij Kon. besl. is de heer F. C. G. van Motman, ontv. der dir. bel. en acc. te Meeden c. a., in die betrekking verplaatst naar Ruinen.

Z. M. heeft den ritm. L. F. Fundter, van het 2de reg. dragonders, naar aanleiding van het daartoe door hem gedaan verzoek, op pensioen gesteld, met bepaling van het bedrag van dat pensioen op ƒ 1065 's jaars; en aan genoemden ritm. den rang toegekend van majoor.

Door Z. M. zijn bij het wapen der kavalerie benoemd: bij het 1ste reg. dragonders, tot 1sten luit. (naar ouderdom van rang), de 2de luit. H. G. J. Völker, van het corps; bij het 2de reg. dragonders, tot ritm. van de 3de klasse (naar ouderdom van rang), de 1ste luit. S. J. v. Huguenin, van het 1ste reg. dragonders.

Marine en leger.

Met den 15 dezer maand is de 2de luit. der mariniers P. S. C. A. Courier dit Dubekart, aan boord van Zr. Ms. wachtschip te Willemsoord, overgeplaatst bij de 4de comp. van het korps mariniers, in garnizoen te Hellevoetsluis, ter vervanging van den 2den luit. der mariniers jhr. W. F. Clifford Kock van Breugel.

Het Departement van Oorlog heeft ter algemeene kennis van het leger gebragt dat de werving voor het 3de regement dragonders te 's Gravenhage en voor het korps pontonniers te Zutphen weder is opengesteld.

— De adjudanten voor het materieel der artillerie te Vlissingen en te Nijmegen zullen, in verband met de aanstaande garnizoensverwisselingen, op 1 mei a. s. verplaatst worden respectievelijk naar Dordrecht en naar Doesborgh.

Aanbestedingen.

De door de Nederlandsche Handel-Maatschappij gehouden aanbesteding van gezouten vleesch, op gisteren te Amsterdam gehouden, liep af als volgt:

S. A. van Dam te Wijhe, 15,000 ℔ a ƒ 11,833; Zadelhof, te Zutphen, 15,000 ℔ a ƒ 11,092.50; Dop en Zn. te Amsterdam, 15,000 ℔ a ƒ 11,092.50, en Bartels, te Rotterdam, 12,500 ℔ a ƒ 8550.

— Heden heeft door de commissie voor de Staatsspoorwegen aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken de aanbesteding bij inschrijving en opbod plaats gehad van het maken van de aardenbaan, de kunstwerken, de levering van ballast, het leggen van de spoorbaan en eenige verdere werken voor den spoorweg tusschen Maastricht en Vaeshartelt (lijn Maastricht-Helmond). Daarvoor waren elf inschrijvingsbiljetten ingekomen. Dit werk werd in bod gesteld voor ƒ 80,000 en is afgemijnd voor de som van ƒ 96,800, door den heer Le Jeune te Maastricht.

Regtszaken.

Bij den Hoogen Raad (burgerlijke kamer) is heden behandeld de zaak nopens het *hofje van Sion,* te Leyden. Regenten van dat hofje hadden, om bijzondere redenen, een zekeren J. H. Wartjouw, die sedert februarij 1859, als een der bewoners van dat hofje, door hen was aangenomen en gehuisvest, den 14 julij daaropvolgende, blootelijk door middel der politie, daaruit laten verwijderen, zonder daartoe de regterlijke magtiging of tusschenkomst in te roepen. Deswege werden zij door Wartjouw voor de Regtbank te Leyden gedagvaard, bewerende hij dat zij daardoor eene onregtmatige daad hadden gepleegd, waarvoor zij schadevergoeding verschuldigd waren. De Regtbank vereenigde zich met dat gevoelen, en veroordeelde, bij vonnis van 23 april 1861, regenten tot schadevergoeding. Het Hof van Zuid-Holland echter beslistte, bij arrest van 16 junij 1862, dat het hofje van Sion was een aalmoeshuis en dus de opneming daarin en het verleenen van huisvesting enz. is eene gratuite gift, uit gunst en als liefdadigheid. Het oordeelde voorts, dat de opgenomene in dat hofje zich moet onderwerpen aan de regelen van orde en tucht, en dat alleen regenten hebben te beoordeelen, of er redenen bestaan om den opgenomene het hofje te doen verlaten. Verder beslistte het Hof, dat, bij onwil om te vertrekken, regenten bevoegd zijn om den opgenomene, door middel der politie, zonder regterlijke tusschenkomst, uit zijne woning te doen zetten, en verklaarde het mitsdien met vernietiging van het vonnis a quo den eischer niet-ontvankelijk in zijne primitieve vordering. — Tegen dit arrest werd door Wartjouw cassatie aangeteekend, welke voorziening door den advocaat mr. A. P. Th. Eyssell werd toegelicht, bewerende hij, dat door het Hof waren geschonden en verkeerd toegepast de artt. 1401, 1403, in verband met de artt. 624, 619, al. 3, 1777 en 1787 van het Burgerlijk Wetboek, art. 73 der wet van 28 junij 1854 (Staatsblad n.º 100) in verband met de artt. 3 en 153 der Grondwet, art. 74 Burgerl. Wetboek en art. 184 van Code Pénal, door te homologeren de uitzetting *via facti* van den eischer, op last van en dus door de verweerders, uit het door hem bewoond afzonderlijk huisje in het meergemelde *hofje van Sion,* zonder eenig geregtelijk bevel of tusschenkomst gepleegd, welke daad der verweerders integendeel moest zijn verklaard onregtmatig en hen verpligtende tot schadevergoeding.

— Dingsdag stond voor het Prov. Geregtshof van Noord-Holland teregt J. W. Miltenburg, beschuldigd van moedwillige brandstichting, waarbij het te voorzien was dat menschenlevens in gevaar konden worden gebragt. In deze zaak waren 36 getuigen gedagvaard. Het Openbaar Ministerie werd waargenomen door mr. P. S. Noyon, terwijl de beschuldigde werd verdedigd door mr. L. H. Kuhn. De behandeling is nog niet afgeloopen.

— Ll. maandag heeft het Provinciaal Geregtshof van Overijssel arrest gewezen in de zaak van J. Simons, graanhandelaar te Antwerpen, en A. G. van der Nulft, broodbakker te Wijhe, welk arrest door een groot gedeelte van den handelstand met belangstelling werd tegemoet gezien. Wij kunnen omtrent de zaak in questie het volgende mededeelen. De appellant J. Simons, die oorspronkelijk eischer was, beweerde dat hij door tusschenkomst van een commissionair aan den gedaagde heeft doen verkoopen eene partij rogge, die te Rotterdam lag en aldaar vrij aan boord moest geleverd worden, onder voorwaarde, dat de kooper bij ontvangst van het cognossement der lading zoude accepteren eenen wissel, betaalbaar twee maanden na dato. De gedaagde ontkende een en ander en beweerde in compagnieschap met den broodbakker J. Kuylman, te Kampen, de bedoelde rogge te hebben gekocht, onder beding, dat ze bij ontvangst niet naar genoegen zijnde, konde geweigerd worden, en dat hij, daar zulks het geval was, deze in geregtelijke bewaring gegeven en den hem aangeboden wissel daarom niet betaald had. Nadat op grond van een incidenteel arrest een getuigenverhoor had plaats gehad, is thans door het Hof beslist, dat wel is geleverd het bewijs der lastgeving van den heer J. Simons aan een commissionair om te verkoopen, onder de geposeerde voorwaarden, maar dat niet geleverd is het bewijs dat door een commissionair op de verlangde wijze verkocht is. Op grond daarvan is aan den appellant zijn eisch ontzegd en hij veroordeeld tot betaling der kosten van het geding.

Kerk- en Schoolnieuws.

Door den kerkeraad der Ned. Herv. gemeente te Leeuwarden is het navolgende twaalftal predikanten geformeerd ter vervulling der vacature, ontstaan door het overlijden van ds. J. P. van Harencarspel: Dd. dr. J. G. Rijk Acquoy, te Koog aan de Zaan; M. A. Adriani, te Cothen; dr. J. L. de Boer, te Veendam; dr. C. P. Hofstede de Groot, te Dwingelo; B. ter Haar, te Nijmegen; dr. J. C. Koch, te Wormerveer; F. T. de Mazure, te Bennebroek; dr. F. W. Merens, te Vlissingen; F. C. A. Pantekoek, te Schiedam; dr. F. Rauwenhoff, te Zalt-Bommel; dr. J. M. Vorstman, te Enschedé, en J. van Witzenburg, te Bergen op Zoom.

VERKOOPING van HUIZEN en ERVEN,

IN HET NOTARISHUIS TE ROTTERDAM,

Donderdag 5 Maart 1863:

Een dubbel Pand enz., z/z. Hoogstraat, 10/61, en Boerensteiger, 10/29;	trekg.	ƒ 13,400.
Een Huis enz., Oost-Molenstraat, 12/317;	„	- 6050.
Een Pakhuis enz., w/z. Kaptein Niemansteeg, 12/299;	„	- 2800.
Een Huis enz., n/z. Breedstraat, 10/566;	„	- 6200.
Een Winkelhuis enz., w/z. Hang, 2/435;	„	- 13,300.
Een Pakhuis enz., n/z. Kikkersteeg, 6/422;	„	- 2025.
Een Pakhuis enz., als voren, 6/412;	„	- 1250.
Een Pakhuis enz., z/z. als voren, 6/460;	„	- 2150.

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM 5 Maart.

OVERLEDEN: W. J. Moens, d., 8 m. — C. van Krimpen, d., 3 m. — S. M. Visser, wed. J. W. Engels, 82 j. — H. de Jong, z., 5 j. — L. A. Brouwer, vrouw van J. Kruyne, 23 j. — L. Bruneld, wedr. van W. Olijvier, 66 j. — P. de Jager, z., 1 j. — P. M. van der Steen, d., 1 j. — A. van de Ven, z., 2 j. — W. Zwaan, man van M. Schellaart, 57 j. — C. M. H. Schadd, d., 2 j. — A. M. Kisling, d., 1 j. — H. J. de Jong, z., 1 j. — W. C. Saris, d., 11 m. — A. Spek, z., 1 j. — P. van Erk, d., 3 d. — C. Korendijk, d., 1 j. — P. van Elswijk, z., 2 j.

BEVALLEN: W. A. van der Wall, geb. van Munster, levenl. z. — P. C. van der Tak, geb. Stronck, levenl. d. — M. Kok, geb. Seton, d. — K. van Staveren, geb. Walop, d. — J. D. Spoorendonk, geb. van Balkom, z. — A. M. van der Poort, geb. Staleman, z. — L. C. Hoorn, geb. Rieff, z. — B. Horsten, geb. Goorman, z.

250ste Staats-Loterij.

3de Klasse, 4de Lijst.

Trekking op 5 Maart.

Prijs van *f* 400: N.° 10748

„ „ - 100: „ 154

Prijzen van *f* 45:

1	2412	5547	8983	11424	13760	15004	17135
128	2456	6591	9140	11740	13792	15131	17518
274	2591	6856	9297	11741	13825	15688	17555
620	2812	7116	9452	11903	13933	15896	17625
660	3447	7296	9767	12055	14082	15916	18345
1114	3509	7364	10059	12258	14470	16004	18468
1116	4144	7505	10127	12985	14473	16050	18745
1210	4479	7553	10250	13225	14511	16226	18837
1404	4682	7818	10487	13232	14597	16408	19148
1973	4729	7965	10936	13250	14843	16426	19747
2031	4783	8332	11178	13394	14959	16531	19849
2068	4966	8419	11406	13424	15001	17102	19941
2169	5019						

NB. Bij de trekking der 3de lijst, gisteren gemeld, is abusief opgegeven als uitgekomen nommer met *f* 45, n.° 5908, moet zijn n.° **15908.**

Ingezonden Stukken.

Mijnheer de Redacteur!

De N. R. Courant handhaaft in een paar harer laatste nommers op eene glorierijke wijze hare reputatie. De reputatie namelijk, dat zij *à tort et à travers* ja en amen schreeuwt, op alles wat onze Minister van Binnenlandsche Zaken doet; al kunnen die daden soms ook niet den toets van billijkheid en regtvaardigheid dragen. Dat is onzedelijk en oneerlijk. Ik ben de liberale beginselen toegedaan en ben dus voor de rigting van dit Ministerie, maar reken het beneden de waarde van een onafhankelijk man, om onvoorwaardelijk *alles* goed te keuren wat dit Ministerie doet, en om eene onregtvaardige handelwijze van een Minister in een veelgelezen blad zoodanig op eene oneerlijke wijze te verdraaijen, dat de goê-gemeente wordt diets gemaakt, dat die onbillijkheid geschiedde ten voordeele van den Lande.

In het nommer van 2 maart plaatst de N. R. Courant een Ingezonden Stuk van een zekeren G. Daarin wordt gescholden op een zeker blad, omdat daarin wordt gelogen, hetgeen ik erken, ten nadeele van den Minister. Die zelfde G. liegt echter nog veel harder ten voordeele van den Minister. Wie is nu eerlijk: G. of het *leugenblad.*

G. concludeert in dat artikel: *dus de schatkist is met een bedrag van f 12,042 bevoordeeld.*

Dat is eene schandelijke onwaarheid. De redactie der N. R. Courant zegt in haar volgend nommer, dat zij, *na goede informatien,* het Ingezonden Stuk, dus de logentaal van G., geheel en al beaamt, hetgeen van haar te verwachten was.

Die redactie komt in haar stuk iets nader bij de waarheid, verdraait en verwringt die echter zoodanig, dat zij tot de conclusie komt, dat de onbillijke daad van den Minister was *„voordeelig voor den Staat."* Die handelwijze is oneerlijk.

Den 22 januarij ll. had eene herbesteding plaats van twee draaibruggen over het N. H. Kanaal. De drie laagste inschrijvers waren wed. A. Sterkman en Zn. te 's Hage voor *f* 107,984, de Arnhemsche ijzergieterij te Arnhem voor *f* 107,600 en Coquerill te Seraing voor *f* 103,961.44. Op de twee laagste inschrijvingsbiljetten waren aanmerkingen betreffende den vorm; het derde biljet, dat *f* 4032.56 hooger, was dan het laagste, moest dus onvoorwaardelijk als minste gelden. Die *f* 4000 verschil verdwijnen geheel en al aan reis- en verblijfkosten van de toezigt hebbende ambtenaren, en ook, wanneer het voordeel van den Staat hier in aanmerking komt, dan zoude men kunnen vragen, wat is voordeeliger voor den Lande, of een ton gouds in 's Hage of in Seraing verwerkt wordt?

Doch het voordeel van den Staat doet hier hoegenaamd niets ter zake; het geldt hier de vraag: wat is billijk, wat is eerlijk? De voorschriften voor de aanbestedingen spreken duidelijk en klaar, en ieder die bekend is met de Rijks-aanbestedingen, zal weten, dat steeds de billetten onvoorwaardelijk worden ter zijde gelegd, die slechts een letter van die voorschriften afwijken. Het was dus strikt eerlijk en zuiver volgens de voorschriften, dat aan de firma te 's Hage het werk werd gegund. De redacteur der N. R. Courant zegt, dat de aanmerking, bij de aanbesteding gemaakt, *spitsvondig en gezocht* was, en eindigt *„zijn dit wel de regte middelen van verwering in zake van concurrentie?"*

De Nederlandsche industrieelen hebben geene spitsvondigheden noodig om de buitenlandsche concurrentie het hoofd te bieden. Dit hebben de laatste Rijks-aanbestedingen bewezen. Wij laten echter aan de publieke opinie over den naam te bepalen, voor den redacteur, die zijne pen leent, om een groot deel zijner Landgenooten op dergelijke wijze te trachten in minachting te brengen.

Mijnheer de Redacteur!

Dingsdag het Spui passerende, bezag ik met genoegen het annoncehuisje van den heer Kaufman. Het voldeed mij in allen deele, vooral ook omdat ik daarop met gouden letters versierd mogt lezen: „Gereserveerde ruit van het Stedelijk Bestuur."

Gretig wildé ik lezen wat onze Achtbaren aan mij en andere geadministreerden wilden mededeelen, maar vond niets van dien aard. Alleen waren voor die ruit twee exemplaren van de Nieuwe Rotterdammer hangende. Moet ik nu veronderstellen, dat ons bestuur het debiet van dat papier op deze wijs wil bevorderen? Zoo ja, dan hoop ik zulks niet gratis zal geschieden, en wij in de eerste rekening over onze stedelijke finantiën een post onder de buitengewone ontvangsten zullen vinden: voor protectie aan de Nieuwe Rotterdammer verleend.

Misschien denkt het Stadsbestuur anders dan dat van het Leeskabinet, en wenscht dat de burgerij *wel* couranten leest, uitmuntende door zuivere taal en spelling, alsmede door eene keurige fatsoenlijke polemiek en Ingezonden Stukken bij verkiezingen, terwijl het bestuur van 't Leeskabinet, blijkens haar laatst rapport, liever weinig geld voor couranten wil uitgeven en die geestelijke spijs zoo weinig mogelijk aan hare onderworpen bezoekers gunt.

Is dit het geval, dan wenschte ik gaarne den persoon te kennen, belast met de keuring der uit te slijten dagbladen, om hem mijn compliment over zijn gekuischten smaak te kunnen maken.

Uw Dienaar,

F L A N E U R.

Beursberigten.

ROTTERDAM 5 Maart.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl... Werk. Schuld 2½ pCt.		63 5/8		
„ dito dito 3	„	76 3/4		
„ dito dito 4	„	96	96 1/8	96
Portugal.. Oblig. 1856/62. 3	„	45 15/16		
Rusland.. Obl. 1828/1829. 5	„	100 5/8		
„ Obl. St. 1855. 5	„	90 1/8		
„ dito Amst. ...4½	„	90 1/2	90 5/8	90 5/8
„ d.° Spw.-Ad..	„	200		
Oostenr... Obl. in Metall. 2½	„	31 5/16		
„ dito dito 5	„	61 1/8		
„ Nieuwe, Amst. 5	„	80 1/2		
„ d.° Nationale. 5	„	66 1/4	66 3/8	66 3/8
„ Ad. fl. 500 1860	*f*	485		
Venez.... Oblig. 1	„	12 3/16		
Grenada.. Obl. Gestemp.		14		
Mexico... Obl. 3	„	30 11/16		
Illinois...... Obl. 7	„	78 1/4	78 1/2	78 1/2
Turkije... Binnenl. 6	„	38 3/4		
Amerika, Vereen. Staten 5	„	62 1/2	62 7/8	62 7/8
„ dito 6	„	66	66 1/4	66 1/4

Portugesche en Russische fondsen vast in prijs. Oostenrijksche blijven gunstig gestemd en toonen verbetering van koers aan. Van Zuid-Amerikanen waren Mexikanen lager verkrijgbaar. In 5 en 6 pcts. Vereenigde Staten oefenden eenige inkoopen een gunstigen invloed uit, zoodat dezelve zich eenigermate van hun geleden teruggang herstelden.

Het Committé der Effecten-Handelaren,

A. J. DE JONGH, *Secretaris.*

Laatste prijzen ten *drie* ure: Port., Oblig. 1856/62, 3 pc., 45 15/16. Rusl., Spoorweg-Aand., *f* 200½. Oostenr., Metall. Oude, 5 pc., 61 3/16; dito Nation., 5 pc., 66⅜. Amerika, Vereen. Staten, 5 pc., 62⅞, 63, 62⅞; dito dito, 6 pc., 66, ⅛, ⅛. Turkije, Binnenl., 6 pc., 38¾. Venez., Oblig. Gest., 12⅛, 3/16, ⅛. Mexico, 3 pc., 30 11/16.

AMSTERDAM 5 Maart.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl., .. Werk. Schuld 2½ pCt.		63 9/16	63 11/16	63 5/8
„ dito dito 3	„	76 3/16	76 5/16	76 3/16
„ dito dito 4	„	99 1/2	99 9/16	
„ O.-I. Leening 4	„	99 1/8		
„ Amort. Synd. 3½	„	93 5/8	93 3/4	93 5/8
„ Hand. Maats. 4	„	100 1/2		
„ Holl. Spw....	„	104 3/4		
„ Rijn (Shares).	„	200		
België, .. Cert. *Rothsch.* 2½	„	56 7/8		
Spanje.... Buitenlands.. 2	„	46 1/8		
„ dito 3	„			
„ Binnenlands. 3	„	49 7/8	50 1/8	50 1/8
„ Amort. Schuld		27 1/4	27 3/8	
„ Bew. v. Coup.		10		
Portugal, Obligatien... 3 pCt.		46 3/4	46 13/16	
„ dito 1856/60. 3	„	45 7/8	45 15/16	
„ dito 1862.... 3	„	45 13/16		
Rusland, Ob. *Hope en C.* 5	„	101 7/8		
„ dito 1828/29.. 5	„	100 3/4		
„ Cert. 1831/33 5	„			
„ d.° 1840..... 4	„	76 1/2		
„ 2/3/4e Leen.. 4	„	76 1/2		
„ Cert. 5e Serie. 5	„			
„ d.° 1855, 6e S. 5	„	90 3/16	90 5/16	90 3/16
„ d.° te Lond. 3	„	58 1/16	58 1/8	
„ N. Leen. 1862 5	„	90 15/16	91 1/8	90 15/16
„ Inschr. v. Ass. 6	„			
„ Cert. v. dito.. 6	„	55		
„ Spw.-Actien. 5	„	199 1/2	200 1/2	199 3/4
Polen, ... Aand. 1835..	„	160 1/2		
„ Oblig. 4	„	77 1/4		
Pruissen, Oblig. 1859.. 5	„			
„ Aand. 1854.. 3½	„			
Oostenr., Ob. *Goll en C.* 5	„			
„ d.° dito 4	„			
„ d.° Met. Oude 5	„	61	61 1/16	61
„ d.° Metalliek. 2½	„	31 3/16	31 1/4	
„ d.° N. te Ams. 5	„	80 7/8	81 1/8	81
„ d.° Nat. Met.. 5	„	66 1/8	66 1/4	66 1/8
„ W. Ad. fl 250 4	„	243		
Brazilië, 1824, £ 100.. 5	„	98 7/8		
Equador, Oblig. 1855.. 1	„			
Venez., .. Obligatien... 2	„	23 7/16	23 1/2	
„ Uitgestelde.. 1	„	12 1/8		
Grenada, Obligatien... 2	„	31 7/16	31 1/8	
„ Uitgestelde.. 1½	„	7 15/16	8 1/4	8 1/8
Mexico, .. Obligatien... 3	„	30 9/16	30 11/16	30 5/8
Illinois 7	„	77 1/2	77 3/4	77 3/4

Rusland, Cert. bij Hope en Co., 1860, 4½ pc., 90⅞, 91, 90 13/16. Polen, Spw.-Obl., 4 pc. 78⅛. Oostenrijk, Ween. Bank-Actien, 3 pc., 823, 824; dito Aand. 1859, 383, 385; dito 1860, 5 pc., 485, ½; Fr. Oost. Spw.-Obl. bij Hope, *f* 130½. Denem., Obl. te Londen, 3 pc., 84½. Zuid-Italiaans. Spoorw.-Oblig., 106⅞. Equador, Landw., 6⅞. Grenada, Gest. 14; dito Uitg. Gest., 7. ⅞; dito Hect., 78 c. Philad. bij Hope en Co., Lr. A, *f* 79½. Galvest., Stellen, 8 pc., 23⅞. Louisiana, 4 pc., 82. Vereen. Staten, 5 pc., 62, 63, 62⅞; dito 6 pc., 65⅞, 67, 66⅞. Griekenl., Oblig., 5 pc., 18 5/16, 7/16, 7/16; dito Coup., *f* 2 15/32, 7/16. Turkije, Binnenl., 6 pc., 38 13/16, ⅞.

Beleening 3, Prolongatie 3½, Disconto 3½ pc.

Binnenl. fondsen waren bijna geheel als gisteren, met weinig affaire. In buitenl. was de markt meerendeels gunstig gestemd, maar handel en variatie verdienen alleen van 3 pct. Spanje en Oostenrijk vermelding, daar deze, bij tamelijk veel handel, eenige noemenswaardige verbetering in den koers aantoonen. Ook in Amerik. fondsen was het weder zeer stil, en valt alleen ¼ daling in Mexik. en eene vrij belangrijke verbetering in 5 en 6 pct. Ver. Staten aan te stippen.

Laatste prijzen ten 5 ure: Oostenrijk, Metall., 5 pc. 60 15/16; dito Nation., 5 pc., 66⅛.

Prijzen der Coupons: Metall. *f* 24.47½; dito Nationale *f* 28.05; Napels. *f* —; div. Engelsche per £ *f* 11.67½; Engels. Russen *f* 11.67½; Fransche *f* 55½; Belgische *f* 55 9/16; Pruiss. *f* 34⅛; Spaans. Piasters *f* —; Hamb. Russen *f* 33⅛; Russen in Z. R. *f* 34½. Papieren Roeb. —. Pools. in fl. 26½; dito in Roeb. *f* —. Spanje in fr. —. Dollars *f* —. Portugal *f* —.

Speciekoers. — Gouden Specien per Stuk. N. Dukaten *f* — a *f* —; Oude ger. d.° *f* 5.50 a *f* 5.60; Tien Gulden St. *f* 9.70 a *f* 9.80; d.° Eng. Sover. *f* 11.75 a *f* 11.85; d.° Pist. *f* 9.50 a *f* 9.60; St. van 20 fr. *f* 9.30 a *f* 9.40; Baren Goud en Spec. *f* 9½ a *f* 10½ pc. a *f* 1442.60 per N. ℔ fijn. — Zilveren Specien per Ned. ℔ fijn. Fijne Drittels *f* — a *f* —; dito Bar. 1000/1000 950, Zilver van 900 a 850, dito van 800 a 700, dito van 600 a 500, dito van 400 a 300 —. *f* 104.20 a *f* 105. — Zilveren Specien per Stuk. Pilar. Piast. *f* 2.55 a *f* 2.60; Fr. Kroonen *f* 2.70 a *f* 2.75; St. van 5 fr. *f* 2.33 a *f* 2.36; Brab. Kroonen *f* 2.65 a *f* 2.70; Pruiss. Daalders *f* 1.72 a *f* 1.75.

OFFICIELE WISSELKOERSEN.

ROTTERDAM 5 Maart.

		per		
Londen......	disc. 4 %	£ 1	op 3/m.	*f* 11.63½
			„ 2/m.	„ 11.67½
			„ kort	„ 11.75½
Parijs........	„ 5 %	fr. 100.........	„ 3/m	„ 46.05
			„ 2/m	„ 46.25
			„ kort	„ 46.60
Antwerpen.	„ 3 %	fr. 100.........	„ 3/m	„ 46.10
			„ kort	„ 46.45
Hamburg...	„ 3 %	M. B. 40.......	„ 3/m.	„ 34.81
			„ 2/m.	„ 34.90
			„ kort.	„ 35.10
Bremen......	„ 4 %	Ls. d'or Th. 100.	„ 3/m.	„ 187.10
Berlijn	„ 4 %	Th. 100.........	„ 3/m.	„ 171
			„ kort.	„ 172.75
St. Petersb..	„ 5½ %	Rs. 100........	„ 3/m.	„ 171
Frankf. a/M.	„ 3 %	s. w. fl. 100....	„ 3/m.	„ 98.15
			„ kort.	„ 98.35
Augsburg...	„ 3 %	s. w. fl. 100....	„ 3/m.	„ 98
Weenen	„ 5 %	o. w. fl. 100....	„ 3/m.	„ 96.—
Triest.........	„ 5 %	o. w. fl. 100....	„ 3/m.	„ 95.75
Venetië	„ 5 %	o. w. zilver fl. 100	„ 3/m.	„ 112
Livorno......	„ 6 %	Ls. 100........	„ 2/m.	„ 45.90
Genua........	„ 6 %	Ls. 100........	„ 2/m.	„ 45.90
Napels	„ 6 %	Ls. 100........	„ 2/m.	„ 45.87
Lissabon.....	„ 5 %	Crs. 40	„ 3/m.	„ 41

Discompto van Wisselbrieven 3½ %, van Promessen 4 %.

AMSTERDAM 5 Maart.

2 Maanden.			Zigt.		3 Maanden.			Zigt.	
Londen ...	11.66½	g	11.75	p	Madrid....	238	g	—	g
Parijs	55½	g	56⅛	p	Cadix......	237	g	—	g
Bordeaux.	55¼		—	g	Sevilië....	235	g	—	g
idem ½/m.	55⅜	g	—	g	Bilbao.....	235	g	—	g
Hamburg.	34 15/16	g	35⅛	g	Lissabon..	41	g	—	g
Genua	45¾	g	—	g	Porto	40½	g	—	g
Livorno...	45¾	g	—	g	Petersb. ..	171	g	—	g
Napels.....	45¾	g	—	g					
6 Weken.			Zigt.		6 Weken.			Zigt.	
Weenen ..	98½	g	—	g	Frankfort.	98⅛	g	—	g
Augsburg	98¼	g	—	g	Rotterd...	⅛			

Handelsberigten.

ROTTERDAM 5 Maart.

Suiker. Heden zijn alhier afgedaan: 962 kr. n.° 12¾ en 140 kr. n.° 11½, binnen per Metis, 442 kr. n.° 12 en 140 kr. n.° 10 opgeslagen per Hebe, en 186 kr. n.° 17 opgeslagen per Auguste May, alles tot geheime prijzen.

SCHIEDAM 5 Maart.

Moutwijn, per Ned. vat zonder fust *f* 18.25.

Jenever, „ „ „ „ „ „ 18.75.

Amst. Proef „ „ „ „ „ „ 20.—.

Alles zonder de belasting.

Spoeling per Ketel.................... „ 1.70.

DELFT 5 Maart.

Boter. Heden zijn de prijzen geweest *f* 54 a *f* 61; ter markt zijn verkocht 126/8 en 92/16.

DORDRECHT 5 Maart.

Granen, Zaden enz. De aanvoer van Zeeuwsche, Vlaamsche en Overmaassche Tarwe was genoegzaam als vorige week, voor dezelve bestond minder kooplust en ging traag van de hand. Zomer daarentegen in de mooije soorten begeerd. Zeeuwsche, Vl. en Overm. *f* 9.10 a *f* 9.60; mindere en blaauwe *f* 8.60 a *f* 9, en Zomertarwe *f* 8.40 a *f* 8.80. Rogge. Zeeuwsche, Vl. en Overm. minder ter markt en prijshoudend. Zeeuwsche, Vl. en Overm. *f* 6.30 a *f* 6.90. Gerst. Zeeuwsche en Flakk. Winter vond in de beste soorten tot 20 c., Zomer tot 10 c. hooger meerder vraag. Zeeuwsche, Flakk. en Overm. Winter *f* 4.40 a *f* 5.40 en Zomer dito *f* 4.20 a *f* 5.10. Spelt weinig ter markt en 20 c. duurder van *f* 3 tot *f* 3.20 naar kwaliteit verkocht. Haver. Inl. Voeder en Dikke blijft tot genoteerde prijzen goed te verkoopen. Zeeuwsche en Inl. Voeder *f* 2.70 a *f* 3.10 en Dikke dito *f* 3.20 a *f* 3.70. Boekweit weinig ter veil en tot hooger prijs als Bossche *f* 190 en Bredasche tot *f* 195 per 2100 Ned. ℔ verkocht. Paardenboonen als volgt: Overm. Zakgoed van *f* 6.20 tot *f* 6.40 en gestorte Zeeuwsche en Vl. van *f* 6.50 tot *f* 6.60 verhandeld. Duivenboonen onveranderd, noteren dezelve *f* 7.50 tot *f* 7 volgens kwaliteit waardig. Witte Boonen prijshoudend, Walchersche van *f* 10 tot *f* 9.50 en Zeeuws. van *f* 8.50 tot *f* 8 verkocht. Bruine Boonen vinden weinig begeerte, bij gerijven golden Zeeuws. en Vl. van *f* 9.50 tot *f* 7.50 volgens kwal. Blaauwe Erwten minder aangevoerd en prijshoudend. Zeeuwsche en Flakk. hebben *f* 7 tot *f* 6.80 opgebragt. Witte Erwten traag, Koningsb. blijven van *f* 7.50 tot *f* 7.40 aangeboden.

Weerkundige Waarnemingen op 5 Maart 1863. — 8 uur v. m.

Namen der Plaatsen.	Barometer te Maastricht en verschil.	Wind. rigting.	Wind. kracht.	Temperatuur.	Toestand der Lucht.	Toestand der Zee.
	Millim.			*Celsius.*		
Hartlepool......	+ 1. 6	W.N.W.	—	+ 7. 8	schoon.	slecht water.
Vlissingen......	+ 1. 6	O.	1	+ 4. 1	—	—
Helder........	+ 0. 3	O.Z.O.	1	+ 4. 0	—	—
Yarmouth	—	Z.Z.O.	—	—	dampig.	—
Groningen......	— 2. 1	Z.Z.O.	2	+ 6. 0	—	—
Maastricht......	752. 7	Z.	2	+ 7. 2	—	—
Portsmouth......	— 1. 8	Z.O.	—	+ 8. 9	mistig.	—
Plymouth	— 5. 2	Z.Z.O.	friss. bries.	+ 11. 1	dampig.	ruw.
Havre	— 0. 2	O.Z.O.	5	+ 9. 7	betrokken.	stil.
[illegible]......	— 1. 9	Z.O.	5	+ 7. 7	bewolkt.	—
[illegible]......	— 6. 8	Z.O.	5	+ 8. 4	betrokken.	hol.

Alsoo grootste verschil in Nederland G 3. 7 V; generaal idem Ha en G 8. 4 B.

Scheepstijdingen.

Brouwersh. (Z.W.)
4 maart. Niets gepasseerd.

Hellevoet *Aangek.*
5 mrt. *Adolph,* Fischer, Archangel l. v. Mandal
Vertrokken.
Cornelia (st.), Triest
[illegible], Newc.
[illegible], Jenkins, d.°
Gazelle, Seegers, Shoreh.
(Z. Z. W.)

Brielle *Aangekomen*
5 mrt. *Magnet* (st.), Londen
Adm. Cator (st), Hartlep.
Hund (st.), Hull
Vertrokken.
Prins v. Oranje (st.), Duinkerken
Waterloo (st.), Londen
Parelstraat, Dyble, Newcastle
(Z.—Z. Z. W.)

Maassluis (Z. W.)
5 maart. Niets gepasseerd.
De *Gesina Elsina* is wel in zee gekomen.

Texel *Aangekomen*
4 maart *Twee Gebroeders,* Bonnema, Oost
4 *Lion* (st.), Londen
Anna Louisa, Visser, Schiedam

Vertrokken.
4 *Hooite Wicher,* Klasen, Venetië
de Hoop, Ouwehand, Lissabon
L. A. Bang, Fallenius, Newcastle
Gerharda Hendrika, Glim, d.°
Themis, Bruce, d.°
5 *Hillechina,* Gruppelaar, avontuur
(Z. Z. O.—Z. O.)

Harlingen *Vertr.*
1 mrt. *Hoogezand,* van Driesten, Engeland
Bordeaux, Ouendag, Osterrisoer
2 *Aaltje,* Hoedemaker, Newcastle

Oostmahorn *Vertr.*
3 maart *Froukje,* Faber, Denemarken
4 *Vrouw Elisabeth,* Top, Yarmouth

Vlissingen *Aangek.*
4 mrt. *Canterbury,* Robinson, Alexandrië
Statesman, Barker, d.°
Vertrokken.
1 *Vereeniging,* Wehler, Buenos-Ayres

Oceano, Morategui, Havana
3 *Donnerstag,* Enkel, Syracuse
Vliedorp, Enninga, Liverpool
Atalante, Looijer, Swansea
Anna Cath. Wilhelmina, Grilk, avontuur

—o—

Soerabaija *Aangek.*
6 jan. *Æolus,* Rossini, Pasoeroean
7 *Baron van Heemstra,* Nepperus, Batavia
Vertrokken.
6 *Elisabeth & Jacoba,* Lucas, Macassar

St. Domingo *Aang.*
vóór 6 febr. *Henriëtte,* Dijker, Porto Cabello

Triëst *Vertrokken*
27 feb. *Annechina Wemelina,* de Jonge, Hamburg

Napels *Aangekomen*
27 febr. *Rhône* (s), Wilkens, Rotterdam enz.

Palermo *Aangekomen*
26 febr. *Martina Adriana,* v. 't Hoff, Amsterdam

Livorno *Vertrokken*
18 febr. *Maria Sientje,* Timmer, Liverpool

Cette *Aangekomen*
22 febr. *Goldhoorn,* Pott, Newcastle

Sevilla *Uitgeklaard*
23 febr. *Hunsingo,* Oostema, Liverpool
Geerdina, Wijpkes, Hull

Lissabon *Aangekomen*
21 feb. *Preciosa,* Ouwehand, Amsterdam
Pomona, Haddeman, Vlaardingen
Jonge Wouter, v. d. Sjouw, Shields
Voorwaarts, Vink, d.°
22 *Amica Manu,* Peper, Swansea

St. Nazaire *Aangek.*
2 maart *Edouard,* Regnier, Samarang

Liverpool *Aangek.*
3 maart *Albatross* (s), Rott.
Uitgeklaard.
Margaretha, Möller, Batavia en Soerabaija

Swansea *Vertrokken*
2 mrt. *Willemina,* Kolkman, Livorno

Gloucester *Aangek.*
3 mrt. *Catharina,* Knol, Groningen
Gezina, Blouw, d.°

Bristol *Aangekomen*
3 mrt. *Cuba Packet,* Rapp, Havana

Par *Zeilklaar*
3 mrt. *Clifton,* Kirton, Dordt

Cowes *Aangekomen*
2 maart *Rapide,* Axberg, Santos n. Amst.

Deal *Gepasseerd*
3 maart *Triton,* Munnix, Londen n. Swansea

Ramsgate *Vertr.*
3 mrt. *Helena Maria,* Mulder, (v. Newcastle) Genua

Londen *Aangekomen*
4 maart *Vrouw Maria,* Hoekstra, Tonningen

Gravesend *Vertr.*
3 maart *Alida,* Nagel, Koningsbergen

Yarmouth *Aangek.*
3 mrt. *Virginia,* Scarpato, Amst. n. Cardiff

Hull *Aangekomen*
3 mrt. *Margaretha,* de Vries, Zwolle

Sunderland *Aangek.*
3 maart *S. Gildersleeve,* M'Callum, Rotterdam

Shields *Aangekomen*
2 maart *Star of Hope,* Eunson, N. Diep
Alma, Bowbyes, Zierikzee
3 *Vier Gebroeders,* Woudstra, Lemmer

Newcastle *In lading*
2 mrt. *Geertruida,* Löschen, Rio-Janeiro
Gezina de Vries, v. Klooster, Groningen
Titia Susanna, Potjer, Landscrona
Triton, Sandberg, Oporto
Wilhelmina Drenth, Kuen, Sevilla
Aangekomen.
3 *Eendragt,* Munneke, Harlingen

Leith *Aangekomen*
2 mrt. *Redite,* Hoveling, Livorno

Antwerpen *Vertr.*
3 maart *Alida,* Valk, Triëst
4 *Stralsund,* Kepp, Valparaiso

Hamburg *Vertr.*
3 mrt. *Maria Catharina,* Bremers, Holland
Aurora, Daniels, d.°

Cuxhaven *Vertr.*
4 maart *Aaltje Brongers,* Kuperus, Newcastle
Zeeploeg, Ludeling, Engeland
Elise, Lange, Holland
Elise, de Vries, Bergen
Jantina, Blaak, Stettin

Swinemunde *Vertr.*
2 mrt. *Hendrika,* Waterborg, Gothenburg

Stettin *Aangekomen*
2 mrt. *Roelfina,* Prins, Bremerhaven
Willem I (st.), Amst.

Dantzig *Vertrokken*
2 mrt. *Drie Gebroeders,* Kanning, Kopenhagen
Julia, Wilken, Amst.
Fenna Hendrika, Pott, Drontheim

Bergen *Aangekomen*
20 febr. *Nils Hertsberg,* Utne, Amsterdam
23 *Enjetta,* Boswijk, Charlestown
Vertrokken.
17 *Broedertrouw,* Zeven, Holland

Kopenhagen *Gepass.*
2 maart *Julie,* Hohn, Ystad naar Schiedam

Elseneur *Aangek.*
2 maart *Flora,* Zielke, Colberg n. Schiedam

—o—

Rotterdam 5 maart. Volgens telegrafisch berigt van Queenstown, is het schoenerschip *Arend,* kapit. J. B. Goosens, v. New-York herwaarts bestemd, totaal verongelukt, doch de bemanning gered.

Nieuwe Diep 4 mrt. De Fransche brik *l'Espoir,* kapit. Noël, met schade alhier binnengeloopen, is gisteren in publieke veiling alhier verkocht voor *f* 2100.

Bolderaa 1 maart. Bij ingevallen W. storm brak gisteren het ijs in zee, alsmede in de Duna tot Bolderaa, en is des nachts in zee weggedreven. Aan de oostzijde, op ca. 2 mijlen, ziet men nog ijs.

Londen 4 maart. Van het schip *Siewert & Johan,* kapit. Net, den 16 jan. van Oostmahorn naar Londen vertrokken, heeft men later niets vernomen.

Falmouth 3 maart. Het schip *Emma Jane,* kap. Evans, van Kaap Haïti naar Antwerpen, gisteren alhier gearriveerd, had een gedeelte der lading over boord moeten werpen.

Liverpool 3 maart. Het schip *Kate Hooper,* te Melbourne liggende, is met de lading eene prooi der vlammen geworden.

—o—

Gepraaid:

9 jan., op 35° ZB. en 20° OL., *Fagel,* J. A. Knaap, v. Soerabaija n. Amsterdam.

—o—

4 maart. De wind te **Deal** Z. W.—Z. t. W.

—o—

Rotterdam *Uitgekl.*
4 maart *Willemina,* Puister, Engeland
Zuidlaren, Drent, d.°

Amsterdam *Vertr.*
5 mrt. *Concurrent,* Teensma, Dantzig

—o—

Aangek. Passagiers.
Te Nieuwe Diep:

van Suriname, per *Plantage Dordrecht,* k. Brakke: de heer A. M. Leysner.

Vertr. Passagiers.
Van 't Nieuwe Diep:

Naar Batavia, per *India Packet,* k. Diepering: de heer mr. J. Hulshoff Pol en echtg.; de kapitein der inf. O. A. Kocken; de eerste luit. der inf. J. Arnoldy en echtg.; de apotheker 3de kl. F. W. Neuhaus; de heeren J. L. l'Epagniol en echtg., H. P. A. W. Gahring en A. C. J. Eeg; mevr. G. W. Schol en kind; mevrouw E. Heukensfeldt Slaghek met twee kinderen en vrouwel. bediende.

Naar Samarang, p. *Dordrecht,* kapt. Kocken: de officier van gez. F. du Bois, de heeren L. F. E. Menzer, W. H. Brender à Brandis, A. G. J. Fries, P. H. Clignett en F. K. N. v. Haugel.

Naar Curaçao, p. *Rafael,* kap. v. d. Velde Smit: 40 man troepen, serg. Schröder en 2 korporaals.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoog water 6 maart: 1ste getijde 4 ure 1 min.; 2de get. 4 ure 25 min.

Arnhem. Waterhoogte 5 maart 1.10 el. (gev. 2 d.)

Keulen. Rijnhoogte 4 maart 5 v. 5 d. Rijnl. (gevallen 1 d.)

Aangekomen 4 maart: W. Dahmen met 2727 en L. Dahmen met 3883 c., beiden van Rotterdam.

Cargalijsten.

Dordrecht.

CARDIFF, Anna Hendrika, Ebling. — 5183 staven, 417 bossen en 3859 staven IJzer, W. Kolkman.

Koolzaad onveranderd met beperkten omgang; voor mooi Holsteinsch is £ 89, Overm. £ 87½, en afwijkend Oost-Friesch £ 80 ingewilligd. Lijnzaad als vorige week; geveild 111 ℔ zeer mooi Morschansky tot ƒ 418 en 110 ℔ Archangel tot ƒ 400. Inlandsch Zeeuwsch Zaai-Lijnzaad ruim aangevoerd, 1ste soort ƒ 7.20 tot ƒ 7.30 en 2de soort ƒ 6.30 tot ƒ 6.60 per 31½ koppen vlug te verkoopen. Karwijzaad met weinig omgang, noteren hetzelve ƒ 7.50 tot ƒ 8 volgens kwal. Hennepzaad. Mooi Inl. van het ... werd door toenemende vraag ƒ 5 hooger tot ƒ ... gehouden. Raapolie met kleinen voorraad hooger. Vliegend ƒ 32¾ betaald, 1.° Mei niet onder ƒ 32½ gelaten. Lijnolie prijshoudend. Vliegend ƒ 43¾ gedaan. Raap- en Lijnkoeken tot genoteerde prijzen aangeboden. Harde Raapkoeken ƒ 82, ƒ 84, Lijnkoeken ƒ 105, ƒ 110, ... ƒ 135, ƒ 140, per 1040 stuks.

AMSTERDAM 5 Maart.

Ter beurze aangeslagen de volgende telegram uit Liverpool van heden:

Katoen. De vraag was heden veel verbeterd tot stijvere prijzen; ruim 6000 b. werden afgedaan.

GRONINGEN 3 Maart.

Granen enz. De stemming onzer markt was heden flaauw. Tarwe iets lager en vooral de mindere soorten weinig begeerd; 120 a 125 ℔ N. Ommel. Roode ƒ 7.40, ƒ 7.60, ƒ 8.60 a ƒ 8.— en 116 a 125 ℔ N. Oldamm. dito ƒ 6.80, ƒ 6.60 a ƒ 7.80. Rogge tot 10 c.° verlaging meest aangeslagen: 113 a 116 ℔ N. Inl. ƒ 6 a ƒ 6.40 en 120 a 123 ℔ Buitenl. ƒ 7 a ƒ 7.60. Boekweit ook iets lager afgegeven: 110 a 116 ℔ N. Grijze Zand ƒ 5.75, ƒ 5.85, ƒ 5.95 a ƒ 6.05 en 110 a 116 ℔ N. Zwarte Zand ƒ 5.65, ƒ 5.75, ƒ 6.45 a ƒ 6.55. Gerst ook weder lager verkocht, voor de beste partijtjes Zomer voor de zaai nog boven de notering besteed: 89 a 92, 86 a 99 ℔ N. Winter ƒ 5.55, ƒ 3.90, ƒ 4.30 a ƒ 4.70, 92 a 96 ℔ N. Zomer ƒ 3.90 a ƒ 4.30, en 107 ℔ N. Knobbe ƒ 5.20. Dikke Haver iets lager, Zwarte en Witte Voer meest als voren: 78 a 85 ℔ N. Dikke Breuw ƒ 3.85, ƒ 3.40 a ƒ 3.95, ƒ 4; 69 ℔ N. ... 65 a 72 ℔ N. Witte Voer ƒ 2.55, ƒ 2.60 a ƒ 2.95, ƒ 3; 65 a 72 ℔ N. Zwarte Voer ƒ 2.50, ƒ 2.55, ƒ 2.90 a ƒ 2.95. Paardenboonen als voren, de beste ƒ 5.90 a ƒ 6.20, de mindere ƒ 5.25 a ƒ 5.75. Gort stil. Koolzaad weinig in omgegaan. Raapolie ƒ 50.25. Lijnolie ƒ 42.50.

LONDEN 4 Maart.

Suiker zeer flaauw; van West-Ind. werden slechts 127 vaten verkocht; 130 kisten wit Bahia bedongen 25/6, 400 z. Guatemala 29/6 a 31/, 404 b. en 825 z. laag wit Bahia 28/. Geraffineerde met goeden handel tot vorige prijzen, ord. lompen 45/6, goede broden 46/ a 46/6. Ord. Antigua Melassen 15/. — *Koffij* is een doen; Rio ord. a mood ord. 73/ a 75/. — *Thee.* In veiling werden heden 17,280 k. aangeboden, waarvan 3970 k. tot vorige prijzen verkocht zijn. — *Rijst.* met redelijken handel in de mindere soorten tot volle prijzen; Ballam en Moonghy 8/ a 8/10½, wit Bengal pink 14/3, middl. oud 10/6. — *Sago.* ... 107 t. bedongen 19/. — *Peper* hooger gehouden; Penang middl. fair brown 3¼ a 3½ d., ... witte Penang 5 d. — *Katoen* stil. — *Jute* flaauw. — *Hennep.* Manilla in een doen; 3274 b. werden aangeboden en daarvan 1200 b. verkocht; fair current to good roping £ 26.5 a 27.5, ord. £ 25, Quillot £ 49 a £ 49.15, Kurrachee £ 31. — *Metalen.* Schotsch Gietijzer lager 53/10½. — *Oliën.* Lijn- flaauw 43/, Oct./Dec. 40/6; Raap- als voren; Cocos- flaauw, Ceylon 51/6; Palm- flaauw 38/ a 39/; Terpentijn- flaauw, Amerik. 112/, Fran'che 96/ a 97/, op levering 94/ a 95/; Petroleum flaauw 1/8. — *Talk* stil; loco 43/9 a 44/, Maart 43/6, April/Junij 43/9 a 44/, Oct./Dec. 46/6.

Graanmarkt. De toevoer van buitenlandsche artikelen was vrij groot. Tarwe bedong ongeveer vorige prijzen. Amerik. Meel was iets flaauwer. Gerst stil. Erwten en Boonen onveranderd. Haver met weinig handel, doch goede kwaliteit prijshoudend. Klaverzaad vast. De aanvoer bedroeg gisteren en eergisteren 21,510 q. Tarwe, 18,100 q. Gerst, 9120 q. Haver en 2460 z. en 24,380 v. Meel.

LIVERPOOL 3 Maart.

Suiker stil, 500 v. oude gekl. Cuba Muscovados bedongen 13/3. — *Rum.* Antigua 1/5½. — *Rijst.* Ballam 8/3 a 9/. — *Hennep*, 900 b. Manilla bedongen £ 25.5.

MANCHESTER 3 Maart.

Manufacturen. Garens stil en prijzen flaauw, met uitzondering van 40 dr. Twist, waarvoor goede vraag bestaat voor Calcutta. Geweven Goederen insgelijks flaauw en prijzen nominaal.

ANTWERPEN 4 Maart.

Koffij zeer vast. — *Granen* zonder omzet. — *Oliezaden* stil tot vorige prijzen, Riga Zaaizaad fr. 71 a 73. — *Reuzel.* Amerik. ƒ 2¼ entr.

HAVRE 2 Maart.

Katoen. De verkoopen ll. Zaturdag bedroegen weinig minder dan 2400 b. heden is de markt stil, tot 3 ure werden naauwelijks 630 b. afgedaan; men noteert Tinnevelly bon ord. fr. 170 a 175, New-Orleans bas fr. 245; verkoopen der maand Februarij 24,400 b. — *Koffij.* Haiti. fr. 88 a 88½, Rio ongew. fr. 88, gew. fr. 104 a 105 entr.; prijzen van Haiti zijn in de maand Februarij 50 c. a fr. 1 vooruitgegaan. — *Suiker.* Antilles n.° 4 fr. 49½ cons. — *Indigo.* Prijzen zijn ca. 25 c. gedaald gedurende de afgeloopene maand; Bengal is 75 c. a fr. 1.90 onder taxatie te koop; heden werden 11 cer. Guatemala in veiling opgehouden. — *Potasch.* la Amerik. fr. 40. — *Reuzel.* Amerik. fr. 48. — *Cacao.* Para fr. 74½ a 75 entr.; prijzen zijn fr. 1 a 2 lager dan op 1 Februarij. — *Geelhout.* Tuspan fr. 8.50. — *Meel.* Ohio extra fr. 33 cons.

3 Maart.

Katoen zonder vraag. — *Koffij* vast. — *Suiker* onveranderd.

CORFU 24 Februarij.

Olijvenolie hooger op tall. 12¼; de kwaliteit der nieuwe Olie is goed doch de opbrengst veel minder dan men gehoopt had.

NEW-YORK 19 Februarij.

Katoen flaauw, middl. Upland 90 c. — *Meel* met goede vraag 10 c. hooger. — *Tarwe* met veel vraag 2 c. hooger. — *Provisiën* en *Suiker* in een doen. — *Koffij* stil. — *Melassen* zeer vast. — *Wissel* op Londen, Bankers Bills 180 a 181. — *Goud* 63¼ °/° premie.

SANTOS 1 Februarij.

Koffij. In de afgeloopene week werden verscheept 10,000 b. naar het Kanaal en de Elbe.

ADVERTENTIEN.

Bevallen van eene DOCHTER Mevrouw *REEP-MAKER*, VAN RENSSEN.
Rotterdam 4 Maart 1863.

Voorspoedig bevallen van een ZOON *H. WILLE-BEEK LE MAIR* — EVERS.
Rotterdam, 5 Maart 1863.
Eenige kennisgeving.

Op den 2den Maart ontsliep, onverwachts en kalm, mijne geliefde Moeder, Mevrouw de Wed. S. M. ENGELS, geboren VISSER, in den ouderdom van ruim 82 jaren.
Rotterdam, Mr. P. H. ENGELS.
6 Maart 1863.

EXAMEN
aan de GYMNASTIEKSCHOOL,
aan den SCHIEDAMSCHEN SINGEL,
HEDEN Vrijdag den 6 Maart.

THEE,
uit het MAGAZIJN van *W. J. VAN DEN BERG*, te AMSTERDAM, is verkrijgbaar gesteld in de volgende DEPOT'S:
'sGravenhage, bij *J. C. M. Straub*, Torenstraat.
Rotterdam, „ *J. Droogleever*, Boterstoot.
„ *B. van der Tak Jr.*, Stadhuissteeg.
„ Wed. *D. J. Seback*, Schiedamsche Dijk, naast het Armhuis.
„ *Alton*, Droogist, Visschersdijk, wijk 4, n.° 194.
Gouda, „ *P. van Bovene*, hoek Turfmarkt.
Utrecht, „ *M. Vermeulen*, Twijnstraat.
Dordrecht, „ *G. H. de Vries*, Voorstraat.

Een PERSOON,
uit den Fatsoenlijken Stand, P. G., ruim 20 jaren oud, van goede Getuigschriften voorzien, sedert 3 jaren in een Tabaks- en Kruideniers-Winkel werkzaam geweest, wenscht bij vernieuwing met 1 Mei of eerder, als BEDIENDE zich geplaatst te zien, om verder daarin opgeleid te worden; op eene goede behandeling zal meer gelet worden dan wel op een hoog Salaris. Men gelieve zich te adresseren, onder letter K, aan het HULP-POSTKANTOOR te *Oude Tonge*. Brieven *franco*.

DEMANDE. Une des principales maisons de Bordeaux, faisant le commerce des vins et spiritueux, désire trouver dans cette ville ou aux environs un REPRÉSENTANT à la commission, avec appointements fixes, pour visiter la clientèle de la maison, qui consiste en bourgeois et bons limonadiers.

Il serait à désirer que le représentant eut déjà une clientèle, ou au moins des connaissances parmi la bourgeoisie.

La maison ferait au besoin un dépôt de vins, pour faciliter la vente. — Inutile de se présenter sans bonnes références. — Ecrire *franco* aux initiales P. D., au bureau des annonces, péristyle du Grand-Théâtre, à Bordeaux.

Contagieuse ZIEKTEN.
BEDERF VAN HET BLOED,
HUIDUITSLAG.
Spoedige genezing en in het geheim
van primitieve of constitutionnele ziekten der beide seksen, door de
BISCUITS DÉPURATIFS,
VAN
Dr. OLLIVIER te Parijs.

In dit aangenaam en gemakkelijk geneesmiddel zijn de actieve beginselen chemisch verbonden met de voedende bestanddeelen, wat hunne vertering gemakkelijk maakt en oorzaak is dat zij doordringen tot in alle organische vezelen, waar zij den wortel van het kwaad wegnemen, waaruit radicale genezing voortvloeit. Dit belangrijk resultaat, dat uitsluitend de zoogenaamd alimentaire methode van Dr. Ollivier kenmerkt, zou door geen ander geneesmiddel onder de gewone pharmaceutische vormen verkregen kunnen worden.

Nadat vier jaren lang openbare proefnemingen genomen en met den besten uitslag bekroond waren, zijn de **Biscuits Ollivier** *goedgekeurd door de Académie impériale de Médecine, geautoriseerd door de Regering*, en is bovendien eene belooning van 24,000 francs toegekend aan Dr. Ollivier. — De Biscuits worden met goed gevolg aangewend tegen alle ziekten welke voortspruiten uit bederf van het bloed of uit scherpte der vochten. — Vooral genezen zij zeer spoedig de geheime ziekten, den huiduitslag, de scrofuleuse ziekten, van welken ernstigen aard, van welken vorm of hoe verouderd ook, herhaalde accidenten aan mond, neus, oogen en ooren, rheumatieke pijnen, jeukingen, roode vlekken in het aangezigt enz. — Te *Parijs rue St Honoré, 274* (op de 1ste étage). Consulten gratis met gefrankeerde brieven.

Hoofddepôt voor Nederland:
bij H. H. ULOTH, Apotheker, Zeedijk, te *Amsterdam*.

Dépôts bij de Apothekers VAN SANTEN KOLFF, te Rotterdam; CLOOS, in 't Hang, te Rotterdam; VAN RENESSE, te 's Gravenhage; VAN DE KAMER, te Middelburg; GROOTENDORST, te Utrecht, en STRAATMAN, te 's Hertogenbosch.

STOOMBOOTVAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM en HULL.
Voor Passagiers en Goederen.
De Stoomboot HAWK, Kapitein R. DUNIPACE, vertrekt van ROTTERDAM naar HULL aanstaanden Zaturdag.
Adres bij *J. B. CROL & Co.*

STOOMVAART-VEREENIGING DE MAAS.
Het Stoomschip ROTTERDAM, Kapit. *J. J. Muntendam*,
vertrekt *Zaturdag 14 Maart* naar
MARSEILLE, GENUA, LIVORNO, NAPELS, MESSINA EN PALERMO.
Het Stoomschip BALMORAL, Kapit. *D. Lovius*,
vertrekt *Vrydag 13 Maart* naar
PLYMOUTH, BRISTOL en CARDIFF.
Adres JOHs. OOMS Ez. & Co. — BOUTMY & Co.

C. BONNEFOND,
HOOFDSTEEG, N° 132,
heeft de eer zijne geachte Stad- en Landgenooten te berigten, dat hij wederom uit *Parijs* Ontvangen heeft
de NIEUWSTE en RIJKSTE
OMBRELLES en EN-TOUT-CAS,
uit de meest gedistingeerde Fabrieken, wier Dessins aan het Keizerlijk Hof steeds de voorkeur genieten, en om welker deugdelijkheid van Fabriekaat zij door geheel *Europa* beroemd zijn.
Benevens een Enorm Groot Assortiment
WANDELSTOKKEN,
van de Fijnst Gesnedenen in **Ivoor**, zoowel als alle andere Soorten in de grootste verscheidenheid.

PHOSPHATE DE FER
van Dr. LERAS, Pharmaceut. — Dit nieuwe ijzerhoudend ligchaam bevat, behalve de bestanddeelen van het bloed en het beenachtig weefsel, opgelost ijzer. Blijkens de waarneming in de Geneeskundige ... van Parijs — medegedeeld in het prospectus — is dit middel ver te verkiezen boven de **staalpillen, het lactis ferri, het ijzer vermengd met hydrogenium, de pillen en de stroop bereid met joduretum ferri.** Het bevordert uitermate snel de genezing zonder constipatie te verwekken. Bleekzucht, maagkwalen, hardnekkige onderbuiksziekten, bloedarmoede, verval van krachten, gebrek aan eetlust, ongeregelde menstruatie (stonden) en witte vloed, worden binnen weinig tijds door het gebruik van dit middel volkomen genezen. Geen ander middel vereenigt zich zoo goed als dit met het gebruik van Levertraan, en een beter tonicum voor zwakke gestellen moet nog worden gevonden. 2 francs per flacon. Depôt te Parijs, 7, rue de la Feuillade; te Rotterdam, VAN SANTEN KOLFF.

De AFSLAG
van het **PAND, OPEN PLAATS** en **ERVE**, in de Kerklaan, wijk 15, n.° 260, te Rotterdam, laatstleden Woensdag door den Notaris J. HOGERSDIJK, in het Notarishuis, aan de Gelderschekade aldaar, geveild, is bepaald op aanstaanden Woensdag 11 Maart 1863, des namiddags ten 5 ure, ter plaatse gemeld.

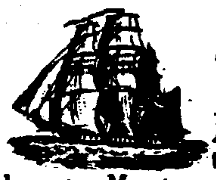

De Makelaars *F. N. Montauban van Swijndregt, W. van Dam H. Hz., W. H. Montauban van Swijndregt, B. C. D. Hanegraaff* en *H. N. Montauban van Swijndregt*, te Rotterdam, zullen, als last hebbende van hunnen Meester, op Dingsdag den 10 Maart 1863, des middags ten 12 ure, in de Zaal aan de Scheepmakershaven, wijk 1, n.° 499, publiek Verkoopen:

Het extra snelzeilend, gekoperd en kopervast
BARKSCHIP
NIJVERHEID,
laatst gevoerd door Kapitein E. F. BONJER, volgens Meetbrief lang 37 El 80 Duim, wijd 6 El 90 Duim, hol 5 El 77 Duim, en alzoo groot **669 Tonnen**, met al deszelfs RONDHOUT, Staand en Loopend WANT, ANKERS, KETTINGEN, TOUWEN, ZEILEN en verdere SCHEEPSGEREEDSCHAPPEN, zoo als hetzelve thans is liggende in de Westerhaven binnen deze Stad.

Nog zullen afzonderlijk worden Verkocht:
Een **CHRONOMETER** van ***Widenham***, N.° 1885.
Een **IDEM** van ***Jarguhar***, G/8.
Benevens eene aanzienlijke Partij **Zeekaarten**.

Openbare Vrijwillige VERKOOPING.
De Notaris *JOHANNES HOGERSDIJK*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van zijnen Principaal, is voornemens om op Woensdag den 11 Maart 1863, des namiddags ten 5 ure, in het Locaal voor Publieke Verkoopingen, aan de Gelderschekade aldaar, in het openbaar te Veilen en te Verkoopen:

Een zeer goed onderhouden
KOEPEL,
op **Steenen Voet**, met diverse APPARTEMENTEN KEUKEN, KELDER, benevens fraaijen welaangelegden **TUIN**, met schoone **Vruchtboomen** en **Heesters** beplant, alsmede een gedeelte **OPEN GROND**, achter dit Perceel gelegen, alles staande en gelegen in de Eendragtslaan, wijk 15, n.° 399 (Tuin n.° 4 van af den Binnenweg), gemeente Rotterdam, strekkende vóór van de Sloot tot aan den in dezen jare aan te leggen Straatweg in het Weiland, langs den Westersingel, te zamen bij het Kadaster bekend sectie A, ns. 613, 614, 615, 616 en 2659, te zamen groot 17 Roeden 15 Ellen.

Grondlasten ƒ 32.75.
Te aanvaarden 1 April 1863 of vroeger.
De Veiling zal geschieden in Drie Perceelen:

N.° 1. De **Tuin**, in de Eendragtslaan, met **Koepel** en verderen **Opstal**, strekkende met de Sloot van dezelve Laan tot halver Sloot aan het Achterland, groot 845 Ellen.

N.° 2. Een Perceel **Bouwgrond**, thans nog Weiland, strekkende van den geprojecteerden Straatweg langs den Wester Singel tot aan Perceel N.° 1, groot 435 Ellen.

N.° 3. Een dito Perceel **Bouwgrond**, strekkende als boven, liggende nevens Perceel N.° 2, groot 435 Ellen.

De Perceelen zullen later worden gecombineerd.

Nadere informatien, alsmede Permissiebilletten ter bezigtiging van het te Veilene, zijn te bekomen ten Kantore van voornoemden Notaris, aan de Korte Hoogstraat te Rotterdam.

Openbare Verkooping.
A. J. VAN DER POEST CLEMENT, Notaris te Poortugaal, zal op Zaturdag den 14 Maart 1863, des voormiddags ten 10 ure, ten Herberge van G. KOPPENOL te Hoogvliet, in het openbaar Verkoopen:

Een hecht en sterk
HUIS,
met Timmerwinkel en Molenmakers-Affaire, en grooten **TUIN** en **ERF**, te Hoogvliet, groot 3 Roeden 37 Ellen; benevens de MOLENMAKERS-GEREEDSCHAPPEN, KAMMEN, STAVEN enz.— In de nabijheid zijn 4 Watermolens, die om de 6 jaren besteed worden. Te aanvaarden 1 Mei 1863.

Nader onderrigt bij H. J. SEESINK te Hoogvliet en genoemden Notaris.

Openbare Vrijwillige VERKOOPING.
De Notaris *WILLEM HENDRIK VAN MEUKEREN*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van zijnen Principaal, is voornemens om in het Logement **de Vergulde Koetswagen**, ten Huize van den Kastelein A. MEIJER, te Overschie, op Woensdag den 25 Maart 1863, des avonds ten 6 ure, publiek te Veilen en op Woensdag den 1 April daaraanvolgende, insgelijks des avonds ten 6 ure, finaal te Verkoopen:

Een hecht, sterk, weldoortimmerd, goed onderhouden en bij uitstek gunstig ter Nering staand
WINKELHUIS,
met ACHTERHUIS, GANG of POORT en **ERVEN**, alles staande en gelegen annex elkander in den Hogenban te Overschie, gemerkt A, n.° 108, Kadaster sectie C, n.° 973 en 974, te zamen groot 1 Roede 33 Ellen, bevattende het Huis een ruim VOORHUIS, en voorts Vijf VERTREKKEN, meest allen behangen en van Stookplaatsen voorzien, KEUKEN, ZOLDER, VLIERING, en alle verdere Gemakken tot eene goede en aangename Woning behoorende, terwijl het Achterhuis bestaat uit een ruim WERKHUIS en een VERTREK.

Het Huis is in eigen gebruik, en het Achterhuis is verhuurd voor ƒ 0.80 in de week of ƒ 41.60 in het jaar.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1863 met ƒ 18.17.

Het voorschreven Perceel is te aanvaarden bij de betaling der Kooppenningen, op 15 Mei 1863, en kan worden bezigtigd des Maandags, Woensdags en Vrijdags van iedere week vóór de definitieve Toewijzing, van des voormiddags 11 tot des namiddags ten 3 ure.

Nadere informatien zijn te bekomen ten Kantore van den voornoemden Notaris VAN MEUKEREN, in den Oppert te Rotterdam.

ZAAL DE MAAS
bij den Heer LEYGRAAFF.
HEDEN VRIJDAG 6 MAART 1863:
GROOT NATIONAAL CONCERT.
VAN HET
Tyroler Zanggezelschap
uit het *ZILTERTHAL*.
Mevrouw en Mijnheer **HOLAUS** en de Heeren Gebroeders **MEIKL, JOHANNA** en **MAX RAINER** en **S. MARGREITER**.
ENTREE ƒ 0.75. *Aanvang ten 8 ure.*

SCHOUWBURG.
Vrijdag 6 Maart. Aanvang 7 ure.
De Spanjaarden in Peru,
of **de Dood van Rolla**,
Tooneelspel in 5 Bedrijven, naar het Hoogduitsch.

Verwacht op Maandag 9 Maart, ter Benefice van Mw. ALBRECT—ENGELMAN: **De Doove**, *of het Huis vol Volk*, Blijspel in 3 Bedrijven; in vele jaren niet vertoond. Gevolgd door: **De Bruid van Vreeland**, of *wie is de Bruidegom* Blijspel in 4 Bedrijven, mede naar het Hoogduitsch; in geruimen tijd niet vertoond.

Zaturdag 7 Maart. Aanvang 7½ ure.
51ste Voorstelling van het doorloopend, 26ste Voorstelling van het Zaturdag Abonnement.
FIGARO'S HOCHZEIT,
komische Oper in 3 Acten, von MOZART.

VERTREK der SPOORTREINEN.
Hollandsche Spoorweg.
Van Rott. naar Amsterdam: 7.25, 11.40, 3.25, 7.45.
„ „ alleen n. 's Hage: 10.00 's morg., 5.30 's namidd., 9.45 's avonds.
„ Amst. naar Rotterdam: 8.30, 11.25, 4.30, 7.40.
„ 's Hage n. Rott. 8.30, 10.41, 1.30, 4.13, 6.43, 8, 9.58.
Aankomst te Rott.: 9.15, 11,30, 2.15, 5, 7.30, 8.45, 10.40.

Vertrek van: **Rijn-Spoorweg.**
Rotterd.: 6.55, 9.50, 12.25, 2.10 (werkd.), 5.55, 9.15.
Amst.: 7.25, 10.25, 12.30, 4.30 (werkd.), 6.35, 9.10.
Arnh. n. Utr.: 6.30, 9.37, 11.55, 1.— (werkd.), 5.55.
Utr. n. Rott.: 6.10, 8.40, 11.40, 1.15, 5.35 (werkd.), 7.50.
Gouda n. Rott.: 7.30, 9.20, 12.44, 1.53, 6.27 (werkd.), 8.40.
Aank. te Rott.: 8.15, 9.55, 1.15, 2.15, 7.05 (werkd.), 9.20.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.
Van Rotterdam: 10.30 's morg. en 3.10 's namidd.
„ Breda: 6.45 's morg., 12.40 's midd. en 5.35 's namidd.
„ Antw.: 7.50 's morg., 12.20 's mid., en 5.30 's namidd.; de laatste alleen tot Breda en Moerdijk.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.

BIJVOEGSEL,
behoorende tot de
ROTTERDAMSCHE COURANT
VAN
VRIJDAG 6 Maart 1863, N.° 56.

KENNISGEVING.
Verkiezing voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van ROTTERDAM, gelet op art. 69 der Wet van den 4 Julij 1850 (Staatsblad n.° 37), doen te weten dat afschriften van de Processen-Verbaal van de, op den 3 dezer maand in het hoofdkiesdistrict Rotterdam, plaats gehad hebbende verkiezing van één Lid voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zijn aangeplakt aan het Raadhuis in de Stadhuissteeg, en dat gelijke afschriften ter Secretarie dezer Gemeente, op de gewone dagen en uren, voor een ieder ter inzage zijn nedergelegd.

Rotterdam den 5 Maart 1863.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
de Secretaris, *de Burgemeester,*
J. L. NIERSTRASZ. J. F. HOFFMAN.

GEMEENTERAAD
VAN
ROTTERDAM.
Zitting van Donderdag 5 Maart.

Voorzitter: de heer Burgemeester.

De vergadering werd door 31 leden bijgewoond.

Na de opening der zitting werden de notulen der beide vorige vergaderingen gelezen en zonder aanmerkingen goedgekeurd.

Vervolgens deelde de *Voorzitter* mede, dat de volgende stukken waren ingekomen:

1°, van Burgemeester en Wethouders een voorstel, ten onderhandschen aankoop, met het oog op de aanhangige plannen, van twee perceelen uitkomende in de Dwars Boschlaan, het eene voor *f* 12,500 en het ander voor *f* 4522. — Goedgekeurd, terwijl Burgemeester en Wethouders gemagtigd werden de beide perceelen voorloopig ondershands te verhuren.

2°, van Gedeputeerde Staten de goedkeuring op het reglement en tarief voor het beurtveer tusschen Rotterdam en Harlingen. — Voor kennisgeving aangenomen.

3°, van de commissie voor de plaatselijke werken mededeeling, dat het ijzeren gedeelte der afvoerbuis van het oostelijk stoomgemaal op twee plaatsen door de zakking van het terrein is gescheurd, en dat het herstel daarvan, alsmede het nemen van voorzieningen tot voorkoming van iets dergelijks voor het vervolg, eene uitgave van p. m. *f* 1000 vorderen zal. — Mede voor kennisgeving aangenomen.

4°, van Gedeputeerde Staten de goedkeuring op het doen eener overschrijving op de begrooting der dd. schutterij. — Gelijk besluit.

5°, van Burgemeester en Wethouders een verzoek om magtiging tot het ontstaande behoefte tijdelijk opnemen van gelden ten behoeve der gemeentekas, tot een bedrag van hoogstens *f* 100,000, tegen eene rente van niet hooger dan 4 per cent. — Ingewilligd.

6°, van dezelfden mededeeling, dat men eene minnelijke schikking getroffen heeft met twee eigenaars van perceelen, welke ten behoeve van het plan tot verbetering der polderstad onteigend moeten worden, en wel met den heer *P. van Oordt* voor *f* 10,000 en met den heer *H. J. Kup* voor *f* 9400, waarop thans de goedkeuring van den Raad gevraagd werd. — Deze goedkeuring werd bij acclamatie verleend, nadat de heer *van Buren* het verlangen had te kennen gegeven, dat, zoo mogelijk, de leden steeds in de gelegenheid gesteld mogten worden vooraf van dusdanige overeenkomsten kennis te nemen, waarop de *Voorzitter* antwoordde, dat van dit verzoek nota zoude worden genomen.

7°, van het bestuur der Clinische school verzoek om goedkeuring tot het doen eener overschrijving op de begrooting dier inrigting. — Goedgekeurd.

8°, twee stukken ter zake van de Warmoezierslaan, namelijk eene missive van den heer *J. F. Engel*, om te berigten dat de eigenaren van perceelen in die laan afstand doen van hun eigendomsregt op de laan en nu verzoeken dat de laan van wege de gemeente zal worden verlicht enz., en een door verschillende eigenaars onderteekend bewijs van genoemden afstand. — De *Voorzitter* zeide, dat op dit bewijs echter de naam ontbrak van een eigenaar, die nog al als opposant bekend stond, wat hij den heer Engel had medegedeeld, die daarop gezegd had ook de toetreding van dezen te zullen bezorgen. In dezen stand van zaken stelde de *Voorzitter* voor, de tegen heden aan de orde gestelde behandeling van een te nemen besluit ten aanzien der Warmoezierslaan uit te stellen en de ingekomen stukken in handen te stellen van Burgemeester en Wethouders tot het uitbrengen van een prae-advies, met welk voorstel de Vergadering zich vereenigde.

En 9°, de rekeningen over 1862, *a*, van de instelling tot verpleging van dertien oude mannen en van de bezittingen van het H. Geest- of Oudemannenhuis, en *b*, van het burgerlijk Armbestuur. — De sub *a* genoemde rekening werd tot onderzoek gesteld in handen van de heeren *F. van Vollenhoven, Pincoffs* en *Muntz*, en die sub *b* in handen van de heeren *Hoffmann, Plate* en *Visser*.

Aan de orde was daarop het doen van verschillende benoemingen:

Tot hoofdonderwijzer aan de 2de tusschenschool C werd benoemd de heer *M. Valk*, met 25 stemmen, zijnde 5 stemmen uitgebragt op den heer de Keyser en 1 blanco-biljet ingediend.

Na deze benoeming verzocht de heer *van Oordt* het woord. Uit de bij de voordragt overgelegde stukken was hem namelijk niet gebleken, dat ten opzigte van het examen voldaan was aan al de bepalingen van art. 22 der wet op het lager onderwijs, waarom hij verzocht dat voortaan bij de voordragten een procesverbaal van het gehouden examen zou worden overgelegd, waaruit bleek dat het examen had plaats gehad ten overstaan van Burgemeester en Wethouders en van de plaatselijke schoolcommissie. — De *Voorzitter* antwoordde hierop, dat hij den heer van Oordt moest uitnoodigen, in geval deze daarvan een voorstel wilde maken, zulks in eene volgende vergadering te brengen, wanneer het een punt van overweging zou kunnen uitmaken; oppervlakkig beschouwd, meende hij het echter voor onuitvoerbaar te moeten houden.

Het onderwijzend personeel aan de Vormschool tot opleiding van jeugdige onderwijzeressen werd daarna zamengesteld als volgt: tot hoofdonderwijzer werd benoemd de heer *P. Molenbroek* met 28 stemmen; tot hulponderwijzer, de heer *P. Oostendorp* met 27 stemmen; tot onderwijzer in den zang, de heer *A. W. A. Heyblom* met 27 stemmen; tot onderwijzeres in het teekenen, mejufvrouw *M. J. Schmidt* met 28 stemmen, en tot onderwijzeres in handwerken, mejufvrouw *P. M. Meijer* met 27 stemmen.

De begrooting voor de Vormschool werd nu ook goedgekeurd, waarop is gebragt voor jaarwedde van den hoofdonderwijzer *f* 500, van den hulponderwijzer *f* 300 en van den onderwijzer in den zang en de onderwijzeressen in het teekenen en de handwerken ieder *f* 100.

De commies-surnumerair *V. H. Feuth* werd daarop met 21 stemmen op nieuw als zoodanig benoemd.

Vervolgens kwam in deliberatie het voorstel tot ruiling en afstand van grond aan den Boezem-Singel. — De heer *Hoffmann* verklaarde zich tegen dat voorstel, omdat, zijns inziens, de som van *f* 400, welke de verzoekers voor den afstand van grond zouden betalen, niet in overeenstemming was met het genot en voordeel dat zij daaruit zullen trekken. — De *Voorzitter* liet hierop volgen, dat de zaak in het collegie van Burgemeester en Wethouders ampel besproken was, en men daar algemeen, met uitzondering van den heer Hoffmann, van gevoelen was de zaak niet te veel te moeten bezwaren en eene betaling van *f* 50 per vierkante el voldoende te moeten achten. — De heer *de Bruyn* voegde daar nog bij, dat hij het bouwen aan de Singels zooveel doenlijk wenschte te bevorderen. — De heer *van Buren* oordeelde den te betalen prijs voldoende, maar wilde eene bepaling nopens het maken van een steenen afscheidingsmuur niet imperatief maken. — De heer *Hoffmann* toonde aan, dat het maken van dezen muur noodig was. Wat nu den afstand van grond betrof, hij was daar zeer voor, maar hij wilde daarvoor een hoogeren prijs bedingen dan nu bepaald was. — De heer *Pincoffs* vroeg, of de commissie van financien over de zaak gehoord was, en ontkennende beantwoording dezer vraag door den *Voorzitter* leidde tot eene discussie over het al dan niet noodige hiervan, waarbij bleek dat zulks niet noodzakelijk was. — Het voorstel nopens de ruiling en den afstand van grond kwam daarop in stemming en werd aangenomen met 29 tegen 2 stemmen; tegen stemden de heeren *Ledeboer* en *Hoffmann*.

Het voorstel, om den ouden aardwerker der gemeente *B. Kooy* een pensioen van *f* 130 toe te leggen, werd zonder beraadslaging bij acclamatie goedgekeurd.

Wijders deelde de *Voorzitter* mede, dat de commissie voor de plaatselijke werken er niet in was kunnen slagen eene betere plaats voor eene te bouwen bewaarschool met verminderd schoolgeld te vinden dan de vroeger aangewezen plaats in de Lange Warande, weshalve de *Voorzitter* voorsloeg, thans gevolg te geven aan het plan tot het daarstellen dier school in de Lange Warande. — De heeren *Hoffmann, Bichon van IJsselmonde* en *van Oordt* verklaarden zich daartegen, aangezien zij het emplacement niet geschikt oordeelden. — De *Voorzitter* voerde hiertegen aan, dat het burgerlijk Armbestuur en de plaatselijke schoolcommissie de plaats wel geschikt hadden geoordeeld, wat de heer *van der Looy* beaamde. — Na nog korte gedachtenwisseling werd tot stemming overgegaan en met 20 tegen 11 stemmen besloten tot het vestigen der school in de Lange Warande; tegen stemden de heeren *Offers, Bichon van IJsselmonde, Löhnis, Duuring, Roest van Limburg, van Buren, Prins, van der Kun, Hoffmann, van Oordt* en *de Critter*.

De openbare zitting werd hierop gesloten, waarna nog eene korte vergadering met gesloten deuren gehouden werd.

STATEN-GENERAAL.
Tweede Kamer.
Zitting van Donderdag 5 Maart.

Aan de orde is de voortzetting der beraadslagingen over het wetsontwerp nopens

het middelbaar onderwijs,

en wel over artikel 1 en de daarop voorgestelde amendementen van de heeren van Heemstra en Wintgens.

De heer *Dumbar* is van oordeel dat het amendement Heemstra eene verre strekking heeft. Eene aanneming daarvan zou welligt het intrekken van de wet ten gevolge kunnen hebben. Spreker had dus wel meerdere toelichting daarvan verlangd dan gisteren door den voorsteller is gegeven. Hij zal hem dus eenige vragen doen, en wel:

1.° Wat heeft men te verstaan door voortzetting van het lager onderwijs? Valt daaronder ook het uitgebreid lager onderwijs dat reeds bij de wet van 1857 is geregeld?

2.° Ligt het in 't doel art. 12 van het ontwerp te doen vervallen, en waaronder behoort dan de polytechnische school?

3.° Welk onderscheid maakt de voorsteller tusschen Latijnsche scholen en gymnasia, die *beide* in het amendement vermeld worden?

4.° Wat is het doel met de voorbereiding tot de militaire akademie? Zal daartoe ééne school zijn, expresselijk tot die bestemming ingerigt?

5.° Is het de bedoeling om afzonderlijke scholen op te rigten voor handel, voor zeevaart en voor industrie, dan wel om al die vakken op eene en dezelfde school te doen onderwijzen?

De heer *Dirks* bevindt zich in dezelfde positie als de heeren Wintgens en Godefroi. Ook hij wenscht vurig dat de wet tot stand moge komen, maar hij heeft evenwel bezwaren die niet over het hoofd mogen worden gezien. — Hij moet het bekennen dat hij, die vaak de zoo juiste definitien van denzelfden Minister bewondert, in dit ontwerp geene bepaalde omschrijving vindt gegeven van hetgeen middelbaar onderwijs is. — Hij merkt voorts op dat de Latijnsche scholen sedert het besluit van 1815 geheel van aard zijn veranderd. De Latijnsche scholen zijn gymnasia geworden door bijvoeging eener 2de klasse. En het bewijs dat de toestand der Latijnsche scholen is veranderd, vindt hij in de omstandigheid dat in 1848 een Staats-examen is ingesteld. Daaruit volgt dat de Latijnsche scholen zijn eene *voorbereiding* tot het hooger onderwijs en niet het hooger onderwijs zelf. Het eenige middel om uit dien doolhof te geraken is z. i. de aanneming van 't amendement Wintgens. Van het lot van dit amendement maakt spr. zijne stem over het ontwerp afhankelijk.

De heer *van Nispen* verklaart zich tegen beide amendementen. Volgens de Grondwet, meent hij, moeten wij ons beperken tot hetgeen deze wet regelt, daartoe behoort niet de uitbreiding welke men nu verlangt, en die ook in strijd is met den geest der Grondwetsherziening.

De heer *Storm van 's Gravesande* kan moeijelijk zijne stem aan het amendement van Heemstra geven. Vooreerst is het niet behoorlijk toegelicht en onduidelijk van inhoud. Ten andere zou spreker ongaarne eene afzonderlijke kweekschool uitsluitend voor de opleiding tot de militaire akademie scheppen. Er wordt nu reeds te veel ingestampt voor de militaire akademie; er bestaat nu reeds te veel afrigting. Hoe zal dit eerst het geval wezen wanneer tot dat einde eene speciale school wordt opgerigt? Met het amendement Wintgens zou spreker zich in beginsel kunnen vereenigen, want de noodzakelijkheid der regeling van het industrieel en technisch onderwijs is buiten kijf; maar toch kan hij zich moeijelijk daarmede vereenigen, omdat hij meent dat de polytechnische school behoort tot het hooger onderwijs; en aan dat vereischte voldoet het amendement niet.

De heer *Kappeyne van de Coppello* heeft bedenkingen tegen het artikel en de amendementen. Men heeft de opmerking gemaakt dat de Grondwet niet gelijkstelt het lager en het middelbaar onderwijs. Zij legt der Regering de verpligting op om zorg te dragen dat overal voldoend lager onderwijs worde gegeven, maar verpligt haar tot hetzelfde niet ten opzigte van het middelbaar onderwijs. Nu verbiedt de Grondwet zeker niet het middelbaar onderwijs, van Staatswege te geven, bij de wet te regelen, maar de wet die de Grondwet beveelt is eene strafwet, regelende de vrijheid van onderwijs behoudens het toezigt en het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van den onderwijzer. Nu is een vereischte van elke strafwet eene juiste omschrijving van het feit en de kenmerkende eigenschappen van de overtreding. Zoodanige omschrijving zou men moeten vinden in art. 1 dezer wet. Maar in dat artikel leest spr. geene waarheid, maar eene fictie. En wat wordt er gefingeerd? Dit, dat tot het middelbaar onderwijs gerekend worden te behooren alle vakken welke volgens deze wet onderwezen worden aan de scholen waarover zij zich uitstrekt. En over welke scholen strekt de wet zich uit? Over de scholen van het middelb. onderwijs. De aard van het onderwijs wordt alzoo afhankelijk gesteld van de hoedanigheid der scholen, en de hoedanigheid der scholen van den aard van het onderwijs. Hoe zich uit dien cirkel te redden? Ook heeft spr. bezwaar tegen de woorden: „volgens deze wet." Hij begrijpt niet hoe men ander middelbaar onderwijs kan geven dan volgens de wet. Ook heeft hij bezwaar tegen het artikel, omdat het middelbaar onderwijs daarbij wordt bepaald door de vakken, wanneer deze aan zekere voorwaarden voldoen. Doch in dit begrip liggen voor hem moeijelijkheden en raadsels welke hij niet kan oplossen. En indien de Grondwet aan den gewonen wetgever de taak opdraagt het middelbaar onderwijs te definiëren, dan voldoet art. 1 aan dit mandaat niet, want het laat dit geheel onbepaald.

Maar ook met de voorgedragen amendementen kan spreker zich niet vereenigen. Het amendement van den heer van Heemstra is volgens hem eene omschrijving, waarbij wordt uitgegaan van twee punten: het eind van het lager- en het begin van het hooger onderwijs; maar die twee punten staan voor hem alles behalve vast. Het uitgebreid lager en het middelbaar onderwijs smelten zamen, en de aanvang van het hooger onderwijs is juist het punt in geschil. Nu brengen de heeren van Heemstra en Wintgens ook de Latijnsche scholen onder het middelbaar onderwijs. Hiertegen nu moet hij ten sterkste protesteren. En nu vraagt hij wat is middelbaar onderwijs? Die vraag schijnt na de discussien haast voor geene oplossing vatbaar, en toch zal hij een antwoord wagen. En voor men nu twiste over de grenzen van de drie deelen, moet hij vragen: wat omvat het geheel? Binnen welke grenzen moet het geheele onderwijs worden beperkt?

En dan sluit art. 194 der Grondwet alle geestelijk-, huis-, kunst- en beroeps-onderwijs uit, maar bedoelt alleen het onderwijs zoodanig als men het in de maatschappij vindt, als algemeen middel van beschaving. Als zoodanig is het zamengesteld uit drie coherente elementen, drie verwante factoren, grammatica, historie, wiskunde. De natuur zelve heeft de vatbaarheid voor het onderwijs geregeld. Spr. ontwikkelt wat uit den aard der zaak onder lager en hooger onderwijs wordt begrepen. Het lager onderwijs omvat de eerste beginselen van kennis, het hooger onderwijs verdeelt zich mede in dezelfde factoren en het propaedeutisch hooger onderwijs bestaat volgens hem uit een grammaticaal, historisch en mathematisch element, maar met bijzondere toepassing op de klassieke oudheid. Men leert de oude letterkunde om den kunstvorm te genieten waarin de ouden niet alleen hunne standbeelden maar ook hunne denkbeelden en zelfs de meest afgetrokken bespiegelingen wisten te gieten. Wis- en natuurkunde worden onderwezen als een onderdeel van de bespiegelende wijsbegeerte, als de gymnastiek en de beste oefenschool voor het verstand, en alleen naar die philologische methode kan het hooger onderwijs het doel bereiken dat men zich daarbij moet voorstellen: opleiding voor den geleerden stand. Vooral komt spr. op tegen de bewering als zouden geleerden dikwerf onhandige en onbruikbare wezens zijn. In zijn studeervertrek ontdekt de geleerde de wetten, formulen en beginselen die de gansche maatschappij bestieren, die de Staten hervormen, het regt scheppen, het geloof der volkeren bepalen en den triomf der rede verzekeren. Wil men dat behouden voor het volk, dan moet men ook het voetstuk niet aanraken dat den geleerde ophoudt, dat is de kennis der oudheid. Ook het hooger onderwijs heeft zijne beginselen, heeft zijn a. b. c. boek, en dat zijn de gymnasien. Spr. ontzenuwt hierna al de bezwaren welke in de discussie tegen de niet-opneming der gymnasien in deze wet zijn geopperd, en dan komt hij tot het slot zijner rede. Heeft hij met eenige juistheid aangegeven wat hooger onderwijs is, dan gelooft hij dat van zelve de grenzen van het middelbaar onderwijs zijn gevonden. Indien het vaststaat dat de drie genoemde factoren het lager en hooger onderwijs uitmaken, dan zal dit ook het geval zijn met het M. O., en dan leidt zijn betoog daartoe dat dit laatste alleen zal moeten omvatten de levende talen en letterkunde, geschiedenis en aardrijkskunde, en de wiskunstige waarheden. Spr. ontwikkelt hoe echter hier eene andere methode dan bij het hooger onderwijs behoort gevolgd te worden, en dan zal het middelbaar onderwijs aan alle standen der maatschappij de noodige kundigheden verschaffen om met voordeel te arbeiden en de inspanning van hunne krachten te verhoogen en te veredelen. Spr. hoopt dat art. 1, in zijnen geest gewijzigd worde, maar toch verklaart hij dat hij de wet zal aannemen, omdat hij in hooge mate de bedoelingen waardeert van eene Regering die in dergelijke ontwerpen hare eer en hare kracht zoekt.

De *Minister van Binnenlandsche Zaken* zal een woord in 't midden brengen, eerst over den aard van het ontwerp en dan over de grondwettige vraag, gisteren onverwacht door den heer Godefroi geopperd. Na al hetgeen gisteren omtrent den aard van het ontwerp is gesproken, was de Minister zeer verblijd den laatsten spreker te hooren, die aangetoond heeft wat het karakter dezer wet is. Dat karakter is om niet enkel technische of industriële scholen op te rigten, maar om de burgerij in het bezit te stellen van de voorwaarden waarover zij moet kunnen beschikken om te komen tot algemeene beschaving, en dat wil de burgerij in het groot genomen. Men zie daaromtrent artt. 16 en 17, waarin de aard en de omvang van het middelbaar onderwijs omschreven zijn. Als ik nu zie, zegt de Min., hoe dat karakter miskend is, dan vraag ik, ligt dat ook in de orde der opgenoemde vakken? Zou het beter zijn die orde om te keeren? Men heeft veel tegenwerpingen gemaakt, maar ik herhaal het, wat verlangt men voor de algemeene beschaving der burgerij *meer* dan hetgeen uitgedrukt is in deze wet.

Wat aangaat de opmerking van de heeren Wintgens en van Goltstein, dat het beginsel van onderwijs moet zijn klassiek onderwijs, dat alle beschaving moet beginnen met Latijn en Grieksch; — dat is het oude begrip. Het verslag der Commissie van 1849 is ook gegrond op dat begrip. Maar ik vraag op mijne beurt of datgene wat de fatsoenlijke en werkdadige man in de hedendaagsche maatschappij moet weten, beginnen moet met Latijn en Grieksch? Overigens zijn de behoeften der maatschappij zeer veranderd. — Ik geef toe, dat sedert 1815 de Latijnsche scholen zijn verbeterd, maar dat was juist een gevolg daarvan, dat men niet meer kan blijven binnen die oude zoogenaamde klassieke grenzen. Daarom werden aan de Latijnsche scholen nieuwe elementen verbonden, maar het gevolg er van was, dat de Latijnsche scholen ontaardden, zeer ten nadeele van het klassiek onderwijs dat zelfstandig moet zijn. Er moet verdeeling van arbeid en onderscheiding van taak wezen, en dat is naar 's Ministers beste weten in dit ontwerp in het oog gehouden. — Hij blijft er bij, dat de hoogescholen voor eene zeer kleine minderheid voor de élite der wetenschap zijn. Het hooger onderwijs moet strekken om die klasse te behouden en haar in staat te stellen aan de maatschappij al die diensten te verstrekken, waartoe zij bij uitnemendheid geschikt is. Maar daarmede mag men niet vermengen de behoefte der groote meerderheid. Het is een der voorregten van onzen tijd dat er voor groote massa's gezorgd moet worden en niet voor kleine minderheden. Er moet gezorgd worden voor het volk in zijn geheel. Dat nu vordert zelfstandige ontwikkeling. Men kan toch niet ontkennen dat op het punt van algemeene beschaving wij bij andere Natien ten achteren, maar op het gebied van wetenschap zeer eervol aangeteekend zijn. De algemeene beschaving bij ons is uiterst onvolledig, vooral in vergelijking met andere Rijken. Dat is deels de schuld der inrigtingen, maar ook van ons zelven. Wij leven te veel in een gesloten kring van kennis. Ieder kiest een bepaald vak of een onderdeel van een vak, en wat het overige aangaat zegt men: daar weet ik niet van. Mijne gedachte, zegt de Minister, is dat wij die bijzondere kringen meer moeten losmaken om ons te bewegen in een ruimer meer algemeenen kring van ontwikkeling. Gisteren heeft de Minister tot zijne verbazing den heer Wintgens hooren zeggen dat het hoofdgebrek dezer wet gelegen is in 't verband tusschen het gymnasiaal en universitair onderwijs. Hij antwoordt daarop dat de gymnasien en Latijnsche scholen behooren tot eene geheel andere reeks van onderwijs. Er is geen verband tusschen het middelbaar onderwijs en de gymnasien; het wordt teregt gemist. Men heeft de Italiaansche wet Casati aangehaald; maar die wet bevat alles. Dat is eene algemeene wet en de deelen zijn daar geregeld onafhankelijk van elkander. Het zijn eigenlijk vier wetten in ééne uitgaaf. Het doel der gymnasien is voorbereiding tot de universiteit, en dat is geen middelbaar onderwijs. Het onderrigt op de gymnasien moet genoten worden door diegenen die later op de universiteit komen, en moeten dus georganiseerd worden in verband tot de universiteit. Maar dat kan niet geschieden bij *dit* ontwerp, want dat zou zijn twee heterogene bestanddeelen verbinden.

Het grondwettig bezwaar van den heer *Godefroi* heeft den Minister verwonderd. Hij meende, dat de Grondwet den gewonen wetgever vrij liet, en de grens dier regeling wordt niet belemmerd; nu beweert die spreker, dat er wel een grens, een band is, en die is gelegen in de bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid die bij het lager- en middelbaar onderwijs wèl, bij het hoogere niet gevorderd worden. Daarbij zeide de heer *Godefroi*, dat het gymnasiaal onderwijs is een schoolonderwijs; de leeraar is tevens opvoeder. — Daaraan, zegt de Minister, ontbreekt slechts iets, dat namelijk de Grondwetgever datzelfde uitdrukke. Doch daarvan is geen blijk te vinden, en dus moet men terugkeeren tot art. 2 van het besluit van 1815, dat het tegendeel zegt. Bovendien de vraag wat hooger- of middelbaar onderwijs is, kan niet afhangen van eene benaming. Wat men thans van het hooger onderwijs wil afnemen is meer dan de Grondwet wil. — Wat betreft het amendement *v. Heemstra*, betwijfelt de Min. of het noodig is er iets van te zeggen. Het is onvereenigbaar met de wet. De wet kan er niet mede in overeenstemming gebragt worden en de Minister kan het dus niet overnemen. Maar welk beginsel ligt er nu in deze woorden van het amendement: „Middelbaar onderwijs is de voortzetting van het lager- en de voorbereiding tot het hooger onderwijs?" Het is eene paraphrase van het woord middelbaar onderwijs. Het beginsel van het ontwerp is opleiding tot algemeene beschaving en het amendement wil de regeling der voorbereiding tot een ander onderwijs, zonder zelfs te weten wat dat hooger onderwijs zal worden.

Wat het amendement van den heer *Wintgens* betreft, de aanneming daarvan zou twee afzonderlijke wetten noodzakelijk maken en daartegen heeft hij bezwaar.

De heer *van Heemstra* wenscht nog een enkel woord te zeggen over art. 1 van het ontwerp. Hij ontkent dat het hoofddenkbeeld, waarop de Minister zegt dat de wet rust: algemeene beschaving, is uitgedrukt in dit artikel, gelijk dit zelfs door den heer Kappeyne is erkend. De Min. heeft nu wel verwezen naar de artikelen 16 en 17, om daaruit den geest der wet te ontwaren, maar spreker meent, dat het hoofdbeginsel der wet duidelijk bovenaan moet staan. Hij verlangt in de wet opgenomen te zien al de elementen, die tot algemeene beschaving moeten leiden. Wat de gymnasia betreft, heeft de Minister gezegd, dat deze in verband staan tot de universiteiten, en daarom niet tot deze wet behooren. Maar spreker begrijpt dit argument niet. Hij erkent met den Min. dat de gymnasia met de universiteiten in een noodzakelijk verband moeten staan, maar daarom juist moeten zij hier geregeld worden, omdat zij moeten strekken tot voorbereiding voor het universiteits-onderwijs.

De Minister zegt, dat, zoo het onderwerp der gymnasia ook hier werd geregeld, men zou hebben twee wetten in ééne wet. Toegegeven, maar als de Min. dan oordeelt, dat de gymnasia niet kunnen worden behandeld in dezelfde wet als deze, dan heeft spreker er volstrekt niets tegen dat de Minister make eene afzonderlijke wet, regelende het ander deel van het middelbaar onderwijs, waarvan het eerste deel uitmaakt het onderwerp dezer wet. — Spreker beantwoordt vervolgens de verschillende bezwaren, tegen zijn amendement ingebragt. Ter tegemoetkoming daaraan heeft de heer Wintgens nu wel een amendement voorgesteld, maar hij moet toch doen opmerken dat daarbij nog niet is uitgemaakt dat de Latijnsche scholen of de gymnasia zullen behooren tot het mid-

delbaar onderwijs. — Door den heer Dumbar zijn vijf vragen aan spreker gerigt, die hij achtervolgens beantwoordt. Vooral de derde vraag heeft hem verwonderd te hooren van den heer Dumbar, die zelf curator is, de vraag namelijk wat het onderscheid is tusschen gymnasia en Latijnsche school. Spreker meende dat dit te algemeen bekend was, dan dat daaromtrent nog twijfel zou kunnen bestaan. De Latijnsche scholen waren die, waar het onderwijs uitsluitend werd gegeven ter voorbereiding voor de akademische lessen, maar omdat men behoefte gevoelde aan meerdere uitbreiding, zijn andere vakken aan de Latijnsche scholen toegevoegd en heeft men daaraan den naam gegeven van gymnasiaal onderwijs.

De Minister heeft ook ten aanzien van zijn amendement gezegd, dat het niet anders was dan eene paraphrase. Spreker antwoordt dat eene definitie uit den aard der zaak altijd is eene paraphrase van het denkbeeld dat men uitdrukt. Nu zeide de Minister dat deze definitie het hoofdbeginsel van het ontwerp verkracht. Spreker erkent dat het hoofdbeginsel der wet wordt gewijzigd, maar het begrip dat hij heeft van middelbaar onderwijs gaat dan ook verder dan dat van den Minister, en nu zal juist door de stemming der Kamer worden uitgemaakt wiens begrip het beste is. — Om evenwel aan alle bedenkingen te gemoet te komen, zal hij eene wijziging in zijn amendement brengen, die echter de zaak zelve in denzelfden toestand laat en waardoor aan de bedoeling van het amendement volstrekt niets wordt veranderd. Hij stelt namelijk voor, om de scholen door hem sub *b* in zijn amendement genoemd, namelijk scholen ter voorbereiding voor militaire akademien, te schrappen en daarvoor in de plaats te stellen *burgerscholen*. Die scholen zouden dan zijn wat men tot dusverre noemt de Fransche scholen, en zouden dan tevens kunnen strekken tot voorbereiding voor het onderwijs op de militaire akademien.

De heer *Groen van Prinsterer* bespreekt de rede des Ministers, die hij hoogst belangrijk noemt, maar waarvan hij eenige stellingen bestrijdt, terwijl hij zich ook verklaart tegen het amend. van den heer van Heemstra, dat hij onaannemelijk acht, omdat het te veel specialiseert. Hij zou zich beter kunnen vereenigen met het amendement Wintgens, ofschoon ook dat hem niet geheel bevredigt.

De heer *Kappeyne van de Coppello* stelt als amend. voor de definitie van het middelbaar onderwijs, om art. 1 aldus te lezen: „Middelbaar onderwijs is het onderwijs in de levende talen en hare letterkunde, in de algemeene en vaderlandsche geschiedenis en aardrijkskunde en in de kennis der wis- en natuurkundige waarheden, dat buiten de grenzen van het lager onderwijs gegeven wordt."

Hij zegt tot toelichting, dat dit amend. bedoelt om juist te doen uitkomen de strekking nopens het ontwerp door den Minister ontwikkeld, namelijk bevordering van algemeene ontwikkeling en beschaving. Het amendement is dus geheel in overeenstemming met de wet.

De heer *Godefroi* heeft de rede van den Minister beantwoord, en op nieuw doen uitkomen dat zijn gevoelen steunt op de argumenten bij de Grondwetsherziening. Hij gelooft dat de zaak eigenlijk nederkomt op de vraag of de Grondwetgever vrijlaat het onderwijs op de Latijnsche scholen en de gymnasia onder het middelbaar onderwijs te brengen. Hij gelooft dat de wetgever volkomen vrij is de grenzen van het onderwijs te trekken, dat de wet die grenzen moet bepalen.

De *Minister van Binnenlandsche Zaken* stemt toe, dat de Grondwet volkomen vrijheid laat. Dat is juist zijne roeping. Hij beantwoordt ook den heer Groen, die o. a. naar het geheim van de regeling van het hooger onderwijs heeft gevraagd. Dat geheim is eene openbare zaak: *c'est le secret de la comédie.*

De heer *Wintgens* stelt eene wijziging in zijn amend. voor, strekkende om in de 2de alinea achter het woord vakken, in te lasschen: „aan de gymnasia;" waarvan de strekking dus is dat eene afzonderlijke wet het onderwijs aan de gymnasia regelen zal.

De heer *van Bosse* vraagt aan den heer Kappeyne eenige opheldering nopens zijn amendement en meent dat uit de aanneming daarvan eene geheele omwerking der wet zou moeten voortvloeijen.

De heer *Storm van 's Gravesande* beweert dat, als de uitlegging door het amendt. van den heer Kappeyne aan het middelbaar onderwijs gegeven de juiste is, dit het beste bewijs oplevert dat de polytechnische school tot het hooger onderwijs moet behooren.

De heer *van Nispen* betoogt dat het amendement van den heer Kappeyne is eene omkeering van den aard en de strekking van het ontwerp.

De heer *Kappeyne van de Coppello* verdedigt zijn amendement. Naar zijne opvatting zal het middelbaar onderwijs geen professioneel maar een theoretisch onderwijs zijn, en dan komt men van zelve tot de wis- en natuurkundige waarheden. De wis- en natuurkundige wetenschappen behooren tot het hooger onderwijs; maar de wis- en natuurkundige waarheden tot het middelbaar onderwijs. Wat de polytechnische school betreft, verpligt de Grondwet geenszins dat onderwijs te geven ten koste van den Staat. Hij ziet echter geen reden waarom de polytechnische school niet onder het middelbaar onderwijs zou kunnen worden opgenomen. Zoo zijn amendement strekken zou om de economie der wet te verstoren, dan zou hij het intrekken, maar hij gelooft dit niet en verwacht te dien aanzien inlichtingen van den Minister.

De *Minister van Binnenlandsche Zaken* geeft te kennen, dat, hoe bevriend de vorige spreker ook ten aanzien van het ontwerp is, hij toch met naauwkeurigheid het oog op de voorgestelde bepaling slaan moet. Om dus zijn oordeel volledig te kunnen zeggen over het voorgedragen amendement, moet hij uitstel der discussie vragen, want hij moet nagaan of daardoor geen strijd met de overige artikelen van het ontwerp ontstaan zal.

Dientengevolge wordt de voortzetting der beraadslagingen bepaald op morgen, ten 11 ure.

REDEVOERING,

uitgesproken door den heer GROEN VAN PRINSTERER

in de zitting der Tweede Kamer van Dingsdag 3 Maart, bij de algemeene beraadslagingen over het wetsontwerp tot regeling van het Middelbaar Onderwijs.

Mijnheer de Voorzitter, ik wensch eenige algemeene aanmerkingen in het midden te brengen omtrent een ontwerp, waarin ik zóó bij uitnemendheid belang stel. Misschien dat ik te veel op mijne aanvankelijk terugkeerende krachten reken, maar ik vertrouw in dubbele mate op de zoo dikwerf ondervonden welwillendheid èn van den Minister èn van de Kamer.

Dit ontwerp had nog niet in behandeling behooren te worden gebragt. Ik acht dit — het zij met bescheidenheid gezegd — *ontijdig* en *voorbarig*.

Ontijdig om den algemeenen politieken toestand. Voor de discussie van eene wet, van zoo gewigtigen invloed op de toekomst der Natie, is het niet te veel, als ik verg dat er eene kalme politieke atmospheer, een krachtig Gouvernement, en juist nu gespannen aandacht voor het onderwerp zij.

Een kalme atmospheer. Is er thans geen onweder aan den politieken horizon? een antwoord is, dunkt mij, overtollig. Een *sterk* Gouvernement. Is dit Gouvernement *sterk*? Men zal mij tegenwerpen dat ik zelf het een noodzakelijk kwaad heb genoemd en een betrekkelijk goed; dat ik het hoofd van het Kabinet met Napoleon, in het schitterendst en welligt gelukkigst oogenblik van zijne gansche loopbaan, in vergelijking gebragt heb. Voorzeker; doch vooreerst heb ik niet ontveinsd dat dit Kabinet, zoo als ik het toen uitdrukte, eene koloniale Achillespees had, ten anderen dacht ik dat de Minister zich zou herinneren, dat Napoleon toen, ik zeg niet uit beginsel, maar in de praktijk, antirevolutionair was, en inzonderheid ook begreep dat men in den strijd tegen den godsdienstigen zin eener Natie altijd te kort schiet. Ik durf niet bepalen of het Gouvernement sterk is; in de publieke opinie niet; veeleer acht men dat het land in eene *doorgaande ministeriële crisis* verkeert. Wat zal de invloed hiervan zijn op de discussie van een zoo bij uitnemendheid belangrijk ontwerp? Er zal geene behoorlijke onbevangenheid bestaan. Eenige partijdigheid, die met de wet zelve in geen verband is, mengt zich in elk gedeelte der wet. In de aanneming of verwerping van elk amendement staat partijbelang, partijtriumf op den voorgrond. Alles vindt ligt een middel van oppositie of van ministerieel zelfbehoud. Ik wil het niet te scherp veroordeelen; van weêrskanten, bijkans onwillekeurig en onvoorbedachtelijk geschiedt het; maar het geschiedt. Men denke aan de begrooting van Oorlog en aan de opheffing der Ministerien van Eeredienst.

Onverdeelde aandacht heb ik voor dergelijk eene wet gevergd. Zij moet wezen de hoofdquaestie van het oogenblik. De algemeene belangstelling moet daarop geconcentreerd zijn. Dat is het geval niet. Wat is thans de *question capitale*, de *question brûlante*, wat heeft nu boven al het overige *actualiteit?* Immers de vraag: wanneer wordt de begrooting van het Departement van Kolonien ter tafel gebragt? Hoedanig eene? Zal ze in deze, zal ze in de andere Kamer worden beaamd? Zoo ja, wat wordt er van de Kolonien? Zoo neen, wat wordt er van het Kabinet? Gestadige afleiding van gedachten, op de discussie van een onberekenbaar nadeeligen invloed.

Ook van *voorbarigheid* sprak ik. Er was vooraf nog veel te leeren zoowel als te doen. Vooraf had op den toestand van het lager onderwijs moeten worden gelet. Vooraf moest de Kamer met de hoofdgedachte van den Minister omtrent het hooger onderwijs bekend zijn.

Het lager onderwijs. Ik zal de toegeeflijkheid der Kamer niet misbruiken. Ik weet dat ik bij haar tot dusver weinig steun of weerklank gehad heb. Maar niemand zal betwisten dat, al zwijgt de Kamer, al gaat zij over tot de orde van den dag, al verklaart zij met den Minister dat het lager onderwijs vooruitgaat, er bij zeer velen onzer landgenooten groote bezwaren bestaan. Ik zal de Kamer daarmede niet ophouden. Zij kunnen in drie stellingen worden zamengevat. 1.º Eene wet op het onderwijs, waarbij in waarheid nageleefd wordt het beginsel van scheiding van Kerk en Staat, dat thans de moderne maatschappij beheerscht, is zonder wijziging van art. 194 der Grondwet ondenkbaar. 2.º De wet op het lager onderwijs van 1857 is eene partijwet, gerigt niet tegen het *bijzonder* onderwijs, o neen, maar tegen datgene dat ik met velen mijner landgenooten het *Christelijk-nationaal* onderwijs noem. 3.º Er moet voor de eerlijke naleving van de wet van 1857 beter dan tot dusver gezorgd worden.

Deze Kamer heeft, door de goedkeuring van het laatste verslag op het onderwijs, op den voorgrond gesteld, dat de wet van 1857 eene *proefneming* was. Zou het nu niet wenschelijk zijn met eenigen ernst na te gaan of die proefneming gelukt is? Kan het bedachtzaam worden genoemd dat men nu voortbouwe, eer men zeker is omtrent de deugdelijkheid van het fondament?

Ik zeide ten andere: de behandeling van dit wetsontwerp is voorbarig, omdat wij met de grondtrekken van de aanstaande wet op het hooger onderwijs onbekend zijn. Ik heb mij reeds vroeger veroorloofd dit bezwaar onder de oogen van den Minister te brengen. Hij zeide toen (20 november): „Bij het onderzoek van het wetsontwerp op het middelbaar onderwijs heeft men zich gehinderd gevoeld, omdat men onbekend was met de inzigten van den Minister omtrent het hooger onderwijs. Bij dat ontwerp is het terrein van het middelbaar onderwijs naar het inzien van den Minister omschreven en georganiseerd", en — voegde hij er bij, als ware het bezwaar ten eenenmale ongegrond en ongerijmd — wat de inzigten van den Minister ten aanzien van het hooger onderwijs daartoe afdoen, vat ik niet en zal de geachte spreker misschien wel nader willen verklaren." Wel nader willen verklaren? Zeer gaarne. Met de eigen woorden van den Minister onmiddellijk daarna. Indien het onderwijs, lager, middelbaar en hooger, *een geheel* uitmaakt (en de Minister die vroeger eene wet van beginselen over dit geheel wenschelijk gekeurd heeft, zal het niet ontkennen); indien de wet op het middelbaar onderwijs dus, in verband tot dat geheel, eene *partiële* wet is, dan leest men de nadere verklaring van mijn verlangen in hetgeen de Minister daarna mij te gemoet voerde: „Ik vraag" (en die vraag van den Minister doe ik thans aan hem) „partiële maatregelen met betrekking tot een toekomstig gedacht geheel, gaat dat aan, zonder dat de Minister het geheel, het stelsel waarin die partiële maatregelen zijn genomen, verantwoorde?" En ik voeg er nu met den Minister bij: „dat stelsel moet eerst aan de goedkeuring van de Wetgevende Magt worden onderworpen."

Het is thans wel wat laat voor eene mededeeling die bij de eerste Memorie van Toelichting meer doeltreffend ware geweest. Noodig evenwel is en blijft ze. De discussie heeft het getoond. De Minister heeft de Kamer, door zijne geheimzinnigheid, in een beklagenswaardigen toestand gebragt. Uwe inrigting van het middelbaar onderwijs, voor zoover wij ze, in onze onbewustheid van uw algemeen bestek, kunnen beoordeelen, komt ons vreemd voor; zij bevalt ons niet; zij brengt ons in verwarring. De een wil de gymnasien er in, de ander wil de polytechnische scholen er uit: de een vindt in de wet te veel, de ander te weinig; volgens een derde, hebben beiden gelijk. De grootste onzekerheid is er omtrent aard en grenslijn. Het nadeel kan groot zijn. Wij hebben daarvan een merkwaardig voorbeeld in de wet op het lager onderwijs. Door niet genoeg op den aard van het middelbaar onderwijs te letten, heeft men toen voorbijgezien dat ten onregte, als uitgebreid lager onderwijs, in de wet werd opgenomen, wat (zoo als nu algemeen door deskundigen erkend wordt) de eerste trap van het middelbaar onderwijs had moeten zijn.

Bij de herinnering aan dezen misstap moeten wij zooveel te voorzigtiger zijn om niet, door verwarring van middelbaar en hooger onderwijs, soortgelijke en welligt erger feilen te begaan. Daarbij komt, als aandrang tot angstvalligheid, dat hetgeen wij nu en dan hebben zien doorschemeren, niet van geruststellenden aard is. De Minister heeft mij toegevoegd: „gij zult nog meer hooren van dat hooger onderwijs, dan u lief is." Daaronder behoort voorzeker de stelling die menigeen verbaasd heeft, dat er van Staatswege theologische faculteiten zullen zijn zonder dogma. Daarbij kan gevoegd worden de wet op de uitoefening der geneeskunde, waaruit men, zoo lang de Minister het niet weêrspreekt, zou moeten opmaken, dat de medische faculteit zal wegsmelten in de klinische scholen.

Van zijn verheven standpunt overziet de Minister het geheel. Maar hij heeft geen deernis met de Kamer. Inlichting is overbodig. Immers hij zelf is onze gids in den doolhof; hij weet het, alles zal ineen passen, alles is symetrie en harmonie; hij zegt het, maar we moeten niet willen doordringen in het geen hij voor ons geheim houdt. Hoe dan? Wordt blind vertrouwen verlangd? Is deze Kamer zoo onvoorwaardelijk homogeen met den Minister? En wat, wanneer de Minister, nadat *zijn* wetsontwerp wet werd, ons ontviel en den sleutel van het raadsel, den sleutel van het verband met *zijn* wetsontwerp, met zijn hooger onderwijs, met zich nam?

Ik kom in geen bijzonderheden. Daarover zal bij de artikelen overvloedig gelegenheid zijn.

Enkele vragen.

Is deze wet niet eigenlijk een *fragment* van wetsontwerpen? Treedt het *industrieel* onderwijs niet te zeer op den voorgrond? Is hier algemeene beschaving niet te zeer bijzaak? Is hier geene strekking naar veelweterij en materialisme? Daar alle godsdienstig onderrigt ook van de middelbare Staatsschool moet worden geweerd, met al wat voor eenigerlei gezindte ergerlijk zou kunnen zijn, hoe zal het met de geschiedenis gaan? Kan eene definitie zoo als in art. 1, eigenlijk geen definitie, blijven bestaan, en moeten wij niet met verlangen het amendement van den geachten spreker uit Middelburg te gemoet zien? Zijn de burgerscholen van art. 13 niet een kostbare en nuttelooze omslag? Moet in art. 37 de fout van art. 33 der wet op het lager onderwijs worden herhaald en het kostelooze onderwijs wederom aan de willekeur der gemeenteraden worden overgelaten?

Over de *gymnasien* (welligt het gewigtigste punt) voorloopig een enkel woord. Ik behoor tot hen die in het ministerieel betoog daarover eenige gewrongenheid meenden te zien, en ook tot die vele leden, die den Minister te vergeefs gevraagd hebben: welke bepaalde en afdoende reden er is voor de uitsluiting? De zaak is van zeer veel gewigt, vooral omdat de Minister op den voorgrond stelt: volgens de Grondwet ben ik vrij, en omdat aldus, waarschijnlijk ten onregte, het vermoeden is gerezen en reeds kenbaar gemaakt: indien geen *verkregen regt* wordt toegekend, zou dan misschien eene *gunst* worden verleend? De meest afdoende wederlegging van dit vermoeden zal bestaan in de duidelijke aanwijzing van het verband waarin de gymnasia tot de geheele oeconomie der drieledige wet op het onderwijs staan.

Ondanks het uitstekend belang dezer wet, zie ik eene tamelijk slappe discussie te gemoet. Dit ligt, behalve in hetgeen ik mij bij den aanvang veroorloofd heb te zeggen, in de eigenaardige positie van den Minister in deze Kamer; in zijne uitnemende bekwaamheid, zoodat behalve hem, zelden iemand over de wet spreekt. Voorts inzonderheid ook hierin dat hij in de Kamer — ik zeg in *deze* Kamer — duurzaam de overmagt heeft. Immers wat moet hiervan, ook bij de blijkbare onverschilligheid van het publiek (laat ons even naar de tribunes waarvan we in het belang der constitutioneele publiciteit omringd zijn, rondzien), het natuurlijk en onvermijdelijk gevolg zijn? Bij het, zoo men acht, schier zekere van den triumf, heeft de discussie minder praktisch nut. Discussie moet er zijn, voorzeker; aanneming eener wet als deze zonder eene tamelijk levendige discussie zou niet wenschelijk zijn. Maar wanneer de gedachtenwisseling te lang duurt of minder bevalt, dan ziet men alligt in den parlementairen strijd een steekspel, een tournooi, eene tijdverspilling, die bij den ernst der zaken niet te pas komt.

Nog eene aanmerking ten slotte. In andere landen is over de wet op het middelbaar onderwijs altijd eene bij uitstek langdurige en belangrijke discussie geweest. In Frankrijk en België bij voorbeeld. In België hebben in 1850 enkel de algemeene beschouwingen 14 dagen geduurd. Van waar? Omdat er toen strijd was tegen de geestelijkheid. Het godsdienstig onderwijs was op den voorgrond; aan de geestelijkheid werd het toezigt niet geweigerd. Over den aard en de mate van dat toezigt, inzonderheid ook wat de verdere opleiding betrof, liep het somtijds zeer hevig geschil. Hier nu is het uitgemaakt dat ook op de middelbare Staatsscholen het onderwijs in de godsdienst niet kan worden geduld. Stel nu in Frankrijk of België denzelfden toestand; wat zou dan de geestelijkheid en elk die met haar eensgezind was, hebben verlangd? Volkomen neutraliteit van de Staatsscholen, met negatief toezigt als waarborg tegen confessionele eenzijdigheid en vooral tegen een *Christendom boven geloofsverdeeldheid*. Hier is geen de minste vrees dat onze discussie door interventie van de geestelijkheid zal worden gestoord. Eene talrijke gezindte zal zich over deze wet niet beklagen, wanneer de gymnasien buiten de wet zijn. De Hervormde Kerk, over 't algemeen, is onder al wat van overheidswege geschiedt, lijdelijk, geduldig, gedwee. Mits de predicatie- en catechisatie-vrijheid onverlet zij, is ze dankbaar en laat voorts onderwijs en opvoeding over aan den Staat. Dit is, meent ze, scheiding van Kerk en Staat! In het lager onderwijs wordt men wakker; in het middelbaar onderwijs nog niet. Zou door het onderzoek naar oorzaak en gevolg van dit jammerlijk verschijnsel, in verband met het veldwinnend ongeloof, niet eenig licht over den eigenlijken toestand en ook, zoo men voortsluimert, over de waarschijnlijke toekomst van Nederland worden verspreid?

Door den heer *van Loghem* zijn de volgende amendementen op het aanhangig wetsontwerp ingediend:

Art. 18 te lezen als volgt:

„Wij bevorderen of bevelen de oprigting van hoogere burgerscholen, met driejarigen of vijfjarigen „cursus, in de daarvoor meest gelegen gemeenten in „de onderscheidene oorden van het land, hetzij door „de gemeenten of bijzondere personen, met of zonder „Rijkssubsidie, hetzij door het Rijk zelf. Zoo noodig, „kunnen vijftien hoogere burgerscholen, waaronder „vijf met vijfjarigen cursus, geheel voor Rijksrekening worden opgerigt, behoudens vermeerdering van „dit getal bij de wet."

Art. 92 te lezen als volgt:

„Minstens vijftien der in art. 18 vermelde openbare „of bijzondere hoogere burgerscholen, waaronder vijf „met vijfjarigen cursus, alsmede ééne der in art. 19 „vermelde landbouwscholen, worden geopend binnen „de eerste vijf jaren na het tijdstip van de invoering „dezer wet."

Bij het onderzoek in de afdeelingen der Kamer van het wetsontwerp *tot onteigening van perceelen ten behoeve van het station van den Staatsspoorweg te Zwolle* werd, naar aanleiding van de mededeelingen in de Memorie van Toelichting betreffende den voortgang van het werk aan den Centraalspoorweg, te kennen gegeven, dat men met genoegen die voortvarendheid bij de Maatschappij zag. Wanneer de ijver, waarmede gewerkt wordt, aan de hechtheid en duurzaamheid van het werk geen afbreuk doet — waaromtrent bij sommigen eenige beduchtheid schijnt te bestaan, — wordt daarmede zeker zoowel het algemeen belang als dat der Maatschappij in dubbele mate bevorderd. Men zou daarom gaarne van de Regering vernemen, of van Staatswege op dit werk onafgebroken toezigt is gehouden, en of zij van de deugdzaamheid er van bepaalde verzekering kan geven. Tevens vleide men zich van de Regering, op de daaromtrent gedane vraag, in antwoord te zullen bekomen, dat de vooruitzigten op gedeeltelijke exploitatie van den weg nog in het aanstaande voorjaar en op de geheele exploitatie vóór het einde van dit jaar, niet zijn afgenomen.

Omtrent het onderwerp zelf dezer voordragt wenschte men eenigzins nader te worden ingelicht. Bepaaldelijk werd de vraag gedaan, of de Staat het geheele station voor zijne rekening neemt; en zoo ja, of de centraal-spoorwegmaatschappij voor het gebruik eenige vergoeding geeft. Is, vroeg men ook, het gemeenschappelijk gebruik zelf reeds een punt van regeling geweest? En welke zijn daarvan de grondslagen?

Men vertrouwde dat de aangevraagde oppervlakte, ook met het oog op de toekomst, voldoende zal wezen. De ondervinding toonde maar al te zeer aan, welke bezwaren zich aan de uitbreiding van te beperkt aangelegde stations verbinden. Dit is niet alleen zeer nadeelig voor de ondernemingen zelve, maar soms zeer hard bovendien voor degenen die zich, na het zetten der stations, op de bijgelegen gronden hebben gevestigd.

Enkele leden hebben bij deze gelegenheid op nieuw willen in herinnering brengen dat de wettelijke termijnen voor het onteigenings-proces, ten nadeele van het algemeen belang, wel wat heel ruim zijn genomen.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. VAN BEYN, te Rotterdam.